

Milla Suutari

**KÖYHIEN NAISTEN OIKEUS OMIIN
TULOIHIN JA RUOKATURVAAN**
Kehitysyhteistyöhankkeen evaluointi

Opinnäytetyö
Palvelujen tuottamisen ja johtamisen koulutusohjelma

Marraskuu 2014

MAMK

University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

	Opinnäytetyön päivämäärä 27.11.2014
Tekijä(t) Milla Suutari	Koulutusohjelma ja suuntautuminen Restonomi, AMK Palvelujen tuottaminen ja johtaminen
Nimeke Köyhien naisten oikeus omiin tuloihin ja ruokaturvaan: Kehitysyhteistyöhankkeen evaluointi	
Tiivistelmä Opinnäytteen tarkoituksena oli arvioida Marttojen Kamerunissa toteuttaman kehitysyhteistyöhankkeen <i>Köyhien naisten oikeus omiin tuloihin ja ruokaturvaan</i> ensimmäisen vaiheen tuloksia. Hankkeen tavoitteena on köyhien naisten sekä heidän perheidensä ravitsemuksen parantaminen koulutuksen ja neuvonnan keinoin. Lisäksi naisten taloudellista ja sosiaalista asemaa pyritään vahvistamaan parantamalla heidän edellytyksiään pienyrityäjyyteen. Tavoitteiden saavuttamiseksi 368 naiselle on annettu ravitsemuskoulutusta ja heistä 116 on jatkanut yrittäjyyskoulutukseen. Työn tavoitteena oli selvittää, mitkä tekijät ovat edistäneet ja helpottaneet naisten onnistumista yritystoiminnassaan. Lisäksi haluttiin selvittää, mitkä tekijät ovat hidastaneet tai haitanneet heikommin menestyneiden naisten toimintaa. Tutkimustulosten ja ACESF-CA:n työntekijöiden avulla pyrittiin löytämään kehittämiskohteita ja toimintaideoita hankkeen seuraavaa vaihetta varten. Tutkimus oli luonteeltaan laadullinen, sillä ilmiöstä haluttiin saada mahdollisimman syvälinen tulkinta. Tutkimusmenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua haastattelua. Haastattelut toteutettiin Yaoundén alueella syys-lokakuussa 2014. Haastatteluihin osallistui 15 naista. Ensimmäisen ryhmän naiset vastasivat kysymyksiin ravitsemuskoulutuksesta. Toisen ryhmän naiset olivat yritystoiminnassaan menestyneitä ja kolmannen ryhmän naiset yritystoiminnassaan heikommin menestyneitä. Tulosten perusteella voidaan todeta, että yrittäjien sisäinen motivaatio on tärkeää toiminnan menestymisen kannalta. Pienlainojen helppo saatavuus ja erityisesti niiden käyttäminen yritystoiminnan laajentamiseen ovat johtaneet naisten taloudellisen aseman paranemiseen. Huolellinen kirjanpito on auttanut naisia ymmärtämään yrityksensä taloushallintaa. Sosiaalisen tukiverkoston merkitys on tärkeä. Hankkeen toisessa vaiheessa tullaan kiinnittämään tarkempaa huomiota hyödynsaajien valintaan, mikroluototusjärjestelmää tullaan kehittämään, vapaaehtoistyöntekijöiden työpanosta tullaan kompensoimaan ja hyödynsaajien aviomiehille tullaan kertomaan hankkeen hyödyistä.	
Asiasanat (avainsanat) Kehitysyhteistyö, naisen asema, ravitsemus, yrittäjyys, Kamerun	
Sivumäärä 45 + 8	Kieli Suomi
Huomautus (huomautukset liitteistä)	
Ohjaavan opettajan nimi Eliisa Kotro	Opinnäytetyön toimeksiantaja Marttaliitto Ry.

DESCRIPTION

	Date of the bachelor's thesis 27.11.2014
Author(s) Milla Suutari	Degree programme and option Bachelor's Degree of Hospitality Management
Name of the bachelor's thesis Poor women's access to own income and food security: Evaluation of a development cooperation project	
Abstract The purpose of the research was to evaluate the results of the first phase of a development cooperation project <i>Poor women's access to own income and food security</i> carried out by Martha Association in Cameroon. The objective of the project was to increase poor women's and their families' health, through increased knowledge and skills in good nutrition practices. In addition to that, the economic and social position of women was to be fortified by improving women's ability of self-employment. To achieve the objectives, 368 women have been trained in nutrition of which 116 women have continued to entrepreneurship training. The objective of the research is to find out which factors have promoted and facilitated women's success in their commercial activity and which factors have hindered women from succeeding. With the help of the research results and the employees of ACESF-CA, ideas for the next phase were sought. Because a profound analysis of the phenomenon was desired, the research was qualitative. Half-structured interview was used as a research method. The interviews were carried out in Yaoundé in September–October 2014. 15 beneficiaries took part in the interviews. Three interview groups were determined. The women of the first group gave feedback about the nutrition training. The women of the second group were those who had succeeded in their activity. The third group consisted of beneficiaries whose economic position had not changed for the better. On the grounds of the research results it can be stated that the inner motivation is an important factor in succeeding in commercial activity. The easy access to micro credits and investing them in the business have resulted in better economic position. Accounting has helped beneficiaries to understand the finances of their business. The importance of social network is remarkable. The choosing of beneficiaries, the structures of micro finance system, the compensation of volunteer work and the attitude of the beneficiaries' husbands will be more carefully considered in the next phase of the project.	
Subject headings, (keywords) Development cooperation, position of women, nutrition, entrepreneurship, Cameroon	
Pages 45 p. + 8 p.	Language Finnish
Remarks, notes on appendices	
Tutor Eliisa Kotro	Bachelor's thesis assigned by Martha Association

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	OPINNÄYTETYÖN TAUSTA	2
2.1	Marttaliitto	2
2.2	Marttojen kehitysyhteistyö	3
2.3	Köyhien naisten oikeus ruokaturvaan ja omiin tuloihin -hanke	4
2.3.1	Hankkeen tavoitteet ja tulokset	5
2.3.2	Kohdatut ongelmat	7
3	NAINEN KEHITYSMAASSA	8
3.1	Sukupuoli ja kehitys	8
3.1.1	Sukupuolten välinen työnjako, sukupuoliroolit ja sukupuolijärjestelmä	8
3.1.2	Asema päätöksenteossa	9
3.1.3	Koulutus ja taloudelliset resurssit	10
3.2	Ravitsemusala epävirallisella sektorilla	10
3.2.1	Ongelma vai ratkaisu?	11
3.3	Mikroluotusjärjestelmä	13
3.3.1	Tontines – Länsi-Afrikan epävirallinen rahoitussektori	13
3.3.2	Mikroluottojen rooli naisen voimaannuttamisessa	14
4	TUTKIMUSMENETELMÄT	15
4.1	Haastattelu tutkimusmenetelmänä	15
4.2	Tutkimuksen validiteetti ja reliabiliteetti	16
4.3	Haastattelurunko	18
5	TULOSTEN ANALYSOINTI	18
5.1	Koodaus, luokittelu ja yhdistäminen	19
5.2	Haastateltavien taustatiedot	19
5.3	Palaute ravitsemusneuvonnasta	22
5.4	Palaute yrittäjyysneuvonnasta ja opetusmetodeista	24
5.5	Aviomiehen suhtautuminen ja tiedon jakaminen	26
5.6	Tuen ja mentoroinnin merkitys	27
5.7	Mikroluotto	29
5.8	Nykytilanne	32
5.9	Miksi yritystoiminta ei menesty?	32

5.10	Avaimet menestyvään mikroyrittäjyyteen	35
5.11	ACESF-CA:n rakenteiden vahvistaminen	36
6	KEHITTÄMISKOhteet	37
7	POHDINTA	39
	LÄHTEET	43
	LIITTEET	
	1 Max Peberdyn kolme universaalia evaluaatiokysymystä	
	2 Haastattelurunko 1	
	3 Haastattelurunko 2	
	4 Haastattelurunko 3	
	5 ACESF-CA:n esite	

1 JOHDANTO

Keskiafrikkalaisessa Kamerunissa 38 prosenttia lapsikuolleisuudesta johtuu aliravitsemuksesta. Riskiryhmään kuuluvat myös raskaana olevat sekä imettävät naiset, sillä ruokaturvassa tapahtuvat heilahtelut sekä siitä aiheutuva köyhyys vaikuttavat eniten naisiin. Naisten köyhyydellä ja heikolla asemalla on YK:n Kamerunissa tehdyn tutkimuksen mukaan suora yhteys lasten aliravitsemukseen. Kamerunissa jokainen alle 738 frangia päivässä ansaitseva luokitellaan tilastollisesti köyhyysrajan alapuolella eläväksi. Väestöstä 40,2 prosenttia kuuluu tähän ryhmään. (Marttaliitto 2014, 3.)

Marttojen kehitysyhteistyöhanke Köyhien naisten oikeus omiin tuloihin ja ruokaturvaan pyrkii etsimään ratkaisuja näihin ongelmiin kolmessa kamerunilaisessa kaupungissa. Martat työskentelevät hankkeessa yhteistyössä kamerunilaisen kansalaisjärjestö ACESF-CA:n kanssa. Hankkeen tavoitteena on köyhien naisten sekä heidän perheidensä terveyden parantaminen ravitsemuskoulutuksen avulla. Lisäksi naisten taloudellista asemaa pyritään vahvistamaan parantamalla heidän edellytyksiään toimia yrittäjinä. (Marttaliitto 2011.)

Opinnäytetyön tavoitteena oli löytää tekijöitä, jotka ovat helpottaneet ja edistäneet mukana olleiden naisten onnistumista omassa yritystoiminnassaan ja toisaalta kartoittaa niitä tekijöitä, jotka ovat haitanneet tai hidastaneet yritystoimintaa. Tämän lisäksi tarkoituksena oli edellä mainitun tiedon ja ACESF-CA:n raporttien ja henkilökunnan avulla löytää kehittämiskohteita ja toimintaideoita seuraavaan hankevaiheeseen vuosille 2015–2017. Tutkimuksen tuloksia peilataan hankkeen suoriin ja pitkäaikaisiin tavoitteisiin.

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys koostuu käsitteistä ravitsemusala epävirallisella sektorilla, naisen asema ja köyhyys sekä mikroluottojärjestelmä köyhyyden vähentämisessä ja naisten voimaannuttamisessa. Luonteeltaan tutkimus on laadullinen. Tutkimusmenetelmänä on käytetty puolistrukturoitua haastattelua. Aineisto kerättiin syys–lokakuussa 2014 Yaoundéssa 15 hankkeeseen osallistunutta naista haastatteleamalla.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA

2.1 Marttaliitto

Marttaliitto on vuonna 1899 perustettu puolue-poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton kotitalousneuvontaa tarjoava järjestö, jonka toiminta-alueisiin kuuluvat ruoka ja ravitsemus, kodin talous ja kuluttaja-asiat, kotipuutarha ja ympäristö, kansainvälinen toiminta sekä järjestö- ja yhdistystoiminta (Martat 2014). Marttaliiton (2011, 2) strategian mukaan järjestön missio on kotien ja perheiden hyvinvoinnin edistäminen ja arjen hallinta. Marttojen arvot noudattavat yhdessä tekemisen ja vastuullisuuden periaatteita. Martat on läpi historiansa nähty eräänlaisena perheenemäntien ammattiliittona, emäntien sosiaaliturvan puolestapuhujana, joka kotitalousneuvonnan avulla on toiminut perheenemäntien ammattitaidon kehittäjänä (Koskelainen 1999, 245).

Marttayhdistyksen synty voidaan nähdä osana ajalle ominaista, laajempaa kiinnostusta yhteiskunnallista järjestäytymistä kohtaan, johon vaikuttivat Suomen autonomista asemaa uhkaavat venäläistämistoimet. Kansallistunne miellettiin tärkeäksi voimavaraksi, jonka herättämisessä naisen rooli lasten kasvattajana nähtiin tärkeänä. Järjestön perustajan, Lucina Hagmanin mukaan aineellisten olojen parantaminen oli välttämätöntä ennen varsinaisen sivistystyön aloittamista, jotta aikaa jäisi raskaiden koti- ja maataloustöiden ohella isänmaan kehittämiseksi. Marttojen toimintaa on leimannut järjestön alkuvuosista lähtien neuvontatyön käytännönläheisyys. Jo vuonna 1902 yhdistys alkoi julkaista toimintansa tukena Emäntälehteä. (Koskelainen 1999, 20–24.)

Vuosisadan toisella vuosikymmenellä järjestö osallistui kansakoulujärjestelmän tukemiseen kehittämällä keittolatoimintaa sekä parantamalla vähävaraisten lasten koulutusmahdollisuuksia esimerkiksi vaateavustuksilla. Toista maailmansotaa edeltävänä vuosikymmenenä yhdistys sai aikaan yhteiskunnallista keskustelua kyseenalaistamalla maaseudun perinteisen työnjaon, jossa naisten vastuulle jäivät sekä kodin- että karjanhoito. (Koskelainen 1999, 24–25.) Teemavuodet ovat määrittäneet Martta-toimintaa 1930-luvulta alkaen (Martat 2014).

KUVA 1. Marttojen logo (Marttaliitto 2014)

Tyttötoiminnan suosio kasvoi 1950-luvulle tultaessa ja lähes jokaisessa piiriliitossa järjestettiin tyttökerhoja sekä marttapartioita lapsille sekä nuorille. Seuraavilla vuosikymmenillä yhteiskunnallinen aktiivisuus oli vilkasta, joka näkyi myös Marttojen lukumäärässä kyseisten vuosikymmenten vaihteessa. Vuonna 1967 jäseniä kirjattiin ennätyselliset 96 256. Terveysvalistus otettiin mukaan toimintaohjelmaan 1970-luvulla. Seuraavalla vuosikymmenellä aloitettiin yhteistyö Näkövammaisten keskusliiton sekä Sydäntautiyhdistyksen kanssa ja osallistuttiin ensimmäistä kertaa kehitysyhteistyöhön Afrikassa. Näkyvänä suomalaisessa yhteiskunnassa oli myös Marttojen Nuorten perheiden projekti. Lama saapui 1990-luvulla, jonka myötä Marttojen saama valtionapu pieneni. Uusien rahoittajien etsiminen tuli ajankohtaiseksi. Vuosituhannen vaihteen jälkeen Marttaliitto on uudistanut sääntöjään sekä panostanut taloudellisesti opetuskeittäöihin. Marttojen jäsenmäärä on 2010-luvulla ollut uudelleen nousussa ja on tällä hetkellä 47000. (Marttaliitto 2014.) Kuvassa 1 Marttojen logo.

2.2 Marttojen kehitysyhteistyö

Marttaliiton strategian (2011, 11) mukaan Marttojen kansainvälisen toiminnan periaatteeseen kuuluvat naisten voimaannuttaminen sekä heidän toimeentulomahdollisuuksiensa kehittäminen. Tätä kautta tuetaan tyttöjen ja naisten oikeuksia alueilla, joilla niiden tukemisen tarve on suurin. Marttojen kehitysyhteistyöhankkeiden ensisijaisia toimintamuotoja ovat neuvonta ja koulutus, erityisesti paikallisen kurssitoiminnan tukeminen. Yhteistyötahoksi hyväksytään joko naisjärjestö tai muu kumppani, jolla on aikaisempaa kokemusta kotitalous- tai yleisestä neuvontatyöstä. Vuosien 2012–2016 tavoitteena on kehitysyhteistyöhanketoiminnan taloudellinen laajentaminen 150–200 prosentilla. Suomessa keskitytään kehitysyhteistyön esittelyyn teemapakettien avulla, joiden tarkoituksena on tiedottaa meneillä olevista hankkeista sekä kehitysyhteistyön tärkeydestä. (Marttaliitto 2011, 11.)

Mallia Marttojen kehitysyhteistyöprojekteihin on haettu järjestön alkuvuosien toiminnasta, jolloin naisten yhteiskunnallisen aktiivisuuden uskottiin heräävän aineellisen hyvinvoinnin kehittämisen myötä. Kolmen vuosikymmenen aikana pääpainon ovat kehitysyhteistyössä saaneet perustarpeiden tyydyttäminen: lasten ja äidin ravitseminen sekä lukutaidon parantaminen. Erityisen tärkeä osa Marttojen kehitysstrategiaa on ollut yhteistyö paikallisten kansalaisjärjestöjen kanssa, joiden osuutta toteutusvastuusta on vuosien aikana pyritty kasvattamaan jatkuvasti. (Koskelainen 1999, 217–218.)

Marttaliitto on ollut mukana kuudessa kehitysyhteistyöhankkeessa eri puolilla Afrikkaa. Yhteistyömaina ovat toimineet Kenia, Sambia, Zimbabwe, Burkina Faso, Kamerun sekä vuodesta 2013 alkaen Swazimaa. Hankkeilla on pyritty kurssimuotoisen neuvonnan keinoin parantamaan köyhien ravitseminen- ja hygieniaoloja sekä vahvistamaan heidän edellytyksiään itsensä työllistämiseksi. Hankkeiden ensisijaisena kohderyhmänä ovat olleet köyhät naiset. Tulokset ovat olleet hyviä. Esimerkiksi Kenian Äiti ja lapsi – hankkeen myötä alueen lasten rokotukset ja neuvolakäynnit lisääntyivät 1980-luvulla. (Koskelainen 1999, 213–217.)

2.3 Köyhien naisten oikeus ruokaturvaan ja omiin tuloihin -hanke

Marttaliitto on vuodesta 2012 alkaen osallistunut kehitysyhteistyöhön Kamerunissa hankkeella *Köyhien naisten oikeus omiin tuloihin ja ruokaturvaan*. Hanketta toteutetaan alueella, jossa ravitsemustietous on alhaisen koulutustason vuoksi heikkoa. Esimerkiksi paikallisesti saatavien raaka-aineiden ravintoarvoja ei tunneta ja puutteellinen varastointi heikentää elintarvikkeiden ravitsemuksellista laatua. Paikallisen koulutusjärjestelmän resurssit eivät riitä tukemaan nuorten itseluottamusta sekä yritteliäisyyttä maassa, jossa työttömyysaste on korkea. Aineellisesta köyhyydestä johtuen ostovoima on heikko. (Marttaliitto 2011.)

KUVA 2. ACESF-CA:n tunnus (ACESF-CA 2014).

Marttaliitto toimii hankkeessa yhteistyössä kamerunilaisen L'Association des Conseillers en Economie Sociale et Familiale du Camerounin (ACESF-CA) kanssa. ACESF-CA on vuonna 1992 perustettu kansalaisjärjestö, jonka tavoitteena on kotitaloustyön tukeminen Kamerunissa koulutuksen ja neuvonnan keinoin (Marttaliitto 2011). Kuvassa 2 ACESF-CA:n tunnus.

Opetusmateriaalin kokoamista varten ACESF-CA on toteuttanut tutkimusta paikallisten elintarvikkeiden ravintoarvoista, saatavuudesta sekä hinnoista. Materiaalin laatimisen lisäksi ACESF-CA:n tehtävänä on henkilöstöressurssien jakaminen sekä hankkeesta raportointi ja sen evaluointi yhteistyössä Marttojen kanssa. Muita hankkeen yhteistyökumppaneita ovat Kamerunin nais- ja perheasioiden ministeriö, paikalliset naisryhmät eli tonttiinit sekä kirkot, jotka ovat muun muassa avustaneet hyödynsaajien valitsemisessa. (Marttaliitto 2011.)

Hanketta on suunniteltu jatkettavan ainakin vuoteen 2017 saakka. Projektin ensimmäisen vaiheen aikana on huomattu, että tyttöjen tukemisen tarve on suurin siinä iässä, kun tulevaa elämää aletaan suunnittelemaan. Hankkeen suunnitellaankin jatkuvan ravitsemus- ja yrittäjyysneuvonnan lisäksi nuorten tyttöjen koulutuksella kolmella uudella alueella. Kerhotoiminnan avulla tullaan tukemaan tyttöjen valmiuksia itsenäiseen elämään sekä yrittäjyyteen. (Marttaliitto 2014.)

2.3.1 Hankkeen tavoitteet ja tulokset

Marttaliiton projektisuunnitelman mukaan hankkeen yleiset kehitystavoitteet liittyvät äärimmäisen köyhyyden ja nälänhädän poistamiseen, sukupuolten välisen tasa-arvon

edistämiseen ja naisen aseman parantamiseen, slummien asumisolojen kehittämiseen sekä lapsikuolleisuuden vähentämiseen. Naisten käyttöoikeus perheen varoihin sekä oikeus omiin tuloihin ja naisten osallistuminen päätöksentekoon ovat hankkeen ja sen työpajojen keskeisiä teemoja. Sukupuolten väliseen työnjakoon tullaan kiinnittämään huomiota hankkeen kaikissa vaiheissa. Ravitsemusneuvonnan kautta parannetaan naisten sekä heidän perheidensä terveyttä antamalla valmiudet ravitsevan ruoan valmistamiseen myös sellaisina aikoina, jolloin perheiden taloudellinen tilanne on erityisen epävakaa. Yrittäjyysneuvonta tähtää taloudellisen riippumattomuuden vahvistamiseen pienyrittäjyyden keinoin ja tätä kautta lasten koulutusmahdollisuuksien parantamiseen. Hankkeen tavoitteena on myös ACESF-CA:n rakenteiden vahvistaminen. (Marttaliitto 2011.)

Ravitsemusneuvojien tehtävänä oli vuoden 2014 loppuun mennessä kouluttaa 360 naista Yaoundén, Marouan ja Bamendan alueella. Tehtävää varten koulutettiin kuusi neuvojaa. Ravitsemusneuvonnan läpileikkaavana tavoitteena oli perheen taloudellinen ravitseminen. Koulutuksen pedagogisena tavoitteena oli lisätä naisten tietämystä paikallisista raaka-aineista ja niiden ravitsemuksellisista arvoista, täysipainoisen ruokavaliion taloudellisesta koostamisesta, hygieniasta ruoanlaitossa, myymisessä sekä tarjoilussa, raaka-aineiden luokittelusta ja kyvystä jakaa oppimaansa tietoa. (Wandji 2014)

Neuvojia koulutettiin työpajoja varten yhteensä 12. Koulutettavien määrä nostettiin neuvojien epäsäännöllisen osallistumisen takia. Koulutusta varten luotiin kymmenkunta helppokäyttöistä opetusmateriaalia ACESF-CA:n tutkimuksen pohjalta. Työpajoja järjestettiin 12, joihin osallistui yhteensä 368 naista. Mukaan saatiin siis kahdeksan hyödynsaajaa suunniteltua enemmän. (Marttaliitto 2014, 2.) Työpajojen lisäksi järjestettiin neljä kokkilpailua, johon kerättiin naisten laatimia reseptejä. Varsinaisen koulutusvaiheen jälkeen ACESF-CA on lanseerannut Nutrition pour tous / Nutrition for all –korttipelin. Pelissä opetellaan esimerkiksi tunnistamaan ravintoaineiden kolme ryhmää. Projektin näkyvyyttä on saatu parannettua mediassa internetsivujen ja lehtiartikkeleiden myötä. Sosiaaliseen mediassa hanke vaikuttaa ACESF-CA:n Facebook-ryhmän kautta. (Wandji 2014.)

Yrittäjyysneuvonnan tavoitteena oli vahvistaa naisten mahdollisuuksia toimia yrittäjänä ja parantaa taloudellista asemaansa itsensä työllistämällä. Tavoitteena oli myös saada

naiset ottamaan vastuu omasta elämästään ja vahvistaa naisen autonomiaa perheessä sekä yhteiskunnassa. (Marttaliitto 2011.)

Yrittäjyysneuvontaan osallistui 116 naista suunnitellun 100 sijaan. Tavoite ylittyi siis 16 osallistujalla. Heistä 104 perusti yrityksen pienlainen saatuaan. (Marttaliitto 2014, 1.) Kesäkuussa 2014 reilu kolme neljäsosaa (77 %) yrityksistä oli edelleen aktiivisia. (Wandji 2014.) Yrittäjien neuvominen jatkuu vuoden 2014 loppuun saakka (Marttaliitto 2011.)

Marttaliiton (2014, 2) mukaan henkilöstöressurssien jakaminen on onnistunut suunnitelmien mukaisesti koko hankkeen ajan. ACESF-CA:n arvioiden mukaan hankkeen tulokset ovat yllättäneet positiivisesti sekä ravitsemus- että yritysneuvonnan osalta. Myös lainojen takaisinmaksu on onnistunut hyvin. (Ndzoubi 2014.)

2.3.2 Kohdatut ongelmat

Osa naisten aviomiehistä on suhtautunut koulutukseen kielteisesti. Miehet ovat kokeneet koulutukseen osallistumisen uhkana omalle asemalleen perheessä. Naisten toivottaisiin osallistuvan työpajoihin aktiivisemmin kuin hankkeen ensimmäisessä vaiheessa. Myöhästymiset vaikuttavat opetuksen laatuun ja aikatauluun. Matalasta koulutustasosta johtuva heikko ranskan kielen taito on vaatinut tulkin käyttöä Marouan alueella. Luku- ja kirjoitustaidon puuttuminen on vaikeuttanut kirjanpidon hoitamista. Osa hyödynsääjistä perustelee kirjanpidon puutteita sillä, ettei halua perheensä tietävän kuinka paljon toiminnallaan ansaitsee. Tieto vahvistaa olettamusta siitä, että naisten taloudellinen päättävältä on perheessä heikko ja että miehet voivat halutessaan puuttua naisten rahan käyttöön. Mikroluottojen takaisinmaksu on ollut hidasta. Kesäkuuhun 2014 mennessä 29 prosenttia luotoista oli maksettu kokonaan takaisin. Vaikka hankkeen tulokset mielletäänkin erittäin hyviksi, toivotaan seuraavassa vaiheessa useampien naisten jatkavan yritystoimintaansa. Aktiivisten yritysten määrä on laskenut 91 prosentista 77 prosenttiin vajaan kahden vuoden aikana. (Wandji 2014, 4.)

ACESF-CA:n toiminta perustuu suurimmilta osin vapaaehtoistyöhön. Kaksi ACESF-CA:n toimistoassistenttia saavat palkkaa työpanoksestaan, mutta muun henkilöstön työ on vapaaehtoista. Hankkeen riskinä on vapaaehtoistyöntekijöiden menettäminen paremmin palkatuille aloille. Työn määrä koetaan suurena suhteutettuna työntekijöiden

lukumäärään. Viikoittaista lainanmaksua peritään keskiviikkoisin, josta vastuussa on yksi henkilö aluetta kohden. Yksistään Yaoundéssa yrittäjiä on 38. Ongelmallisia tilanteita aiheutti myös torimyyjien yhteistyöhaluttomuus ACESF-CA:n tehdessä kenttätutkimusta paikallisten raaka-aineiden saatavuudesta. (ACESF-CA 2014.)

3 NAINEN KEHITYSMAASSA

3.1 Sukupuoli ja kehitys

Maailman noin miljardista köyhästä valtaosa on naisia. Naisten köyhyyteen vaikuttavat sosialisatiossa omaksutut sukupuoliroolit, naisten moninkertainen työtaakka sekä heikko asema päätöksenteossa, koulutuksessa ja resurssien omistuksessa. (UN 1995, 18–19.)

Sukupuoliroolit ja sukupuolten välinen työnjako ovat kulttuurillisesti rakentuneita ilmiöitä, joiden vaikutus naisen asemaan voi olla joko myönteinen tai kielteinen. Esimerkiksi työlainsäädännöllä voidaan vähentää työyhteisössä tapahtuvaa sukupuolisyryntää, mutta kotitalouksien sisäisiin asenteisiin vaikuttaminen vaatii huomattavasti pitkäjänteisempää työtä. Täten onkin tärkeää, että sukupuolten välistä tasa-arvoa ja naisen aseman parantamista tavoittelevien kehitysyhteistyöhankkeiden suunnitteluvaiheessa alueella toteutetaan sukupuolianalyysi, jonka avulla saadaan tietoa sukupuolirooleista sekä sukupuolten välisestä työnjaosta. Hankkeen onnistumisen ja sukupuolten välisten konfliktien välttämisen vuoksi sukupuolten välinen yhteistyö on hyvin tärkeää. Myös miehet tulisi saada hankkeeseen mukaan tukemaan naispuolisia sukulaisiaan ja ymmärtämään, että sukupuoleen kohdistuva syrjintä ylläpitää rakenteellista köyhyyttä sekä turvattomuutta myös miesten keskuudessa. Naisen autonomian vahvistaminen on tärkeää hänen selviytymisensä kannalta. Mitä riippuvaisempi nainen on miehestä, sitä suurempi riski hänellä on joutua taloudelliseen ja sosiaaliseen ahdinkoon miehen kuollessa tai hyljätessä hänet (Kabeer 2005, 4710).

3.1.1 Sukupuolten välinen työnjako, sukupuoliroolit ja sukupuolijärjestelmä

Sotalisaatiossa naiset omaksuvat ensisijaisesti huoltajan ja miehet elättäjän roolin. Syvälle juurtuneista roolijaoista huolimatta naisten merkitys ansiotyöntekijänä on viime

aikoina kasvanut. Maaseudulla naisten vastuulle jää sekä kotitalouden että maatalouden hoitaminen. Kaupungeissa naisia työllistää perheen lisäksi yhä useammin kodin ulkopuolinen työ, jonka avulla täydennetään miehen ansiotuloja, tuetaan lasten koulunkäyntiä ja maksetaan vuokraa. Kodin sisäinen työnjako muuttuu hitaasti vakiintuneiden sukupuoliasenteiden takia. Naisten uusi rooli perheen toimeentulon tukijana ja omien tulojen ansaitsijana ovat kuitenkin ratkaiseva tekijöitä naisten voimaannuttamisessa (Fonchigong 2005, 248–250).

Sukupuolijärjestelmässä on kyse sukupuolten välisten suhteiden järjestäytymisestä kullekin yhteiskunnalle tyypillisellä tavalla. Maskuliinisuuden suurempi arvostus ja normatiivisuus ovat nähtävissä kaikissa yhteiskunnissa, esimerkiksi siinä kuinka työtehtävät jaetaan sukupuolten välillä. Sukupuolten erillään pitämisen periaate näkyy eriytyneinä työmarkkinoina ja sukupuolien välinen hierarkia niin sanottujen feminiinisten alojen vähempänä arvostuksena. (Mattila ym. 2009, 237–238.)

3.1.2 Asema päätöksenteossa

YK:n Pekingin toimintaohjelman mukaan avoimen ja vastuullisen hallinnon sekä kestävän kehityksen luominen tulevat mahdollisiksi ainoastaan naisten poliittista päätäntävaltaa laajentamalla. Jos naisten mahdollisuus poliittiseen päätöksentekoon on syystä tai toisesta rajoitteinen, on hyvin epätodennäköistä, että hallitukseen pystyisi tekemään tasa-arvoa edistäviä päätöksiä. Päätöksentekomahdollisuudella on suora yhteys naisen aseman edistämiseen. Kyseessä ei ole vaatimus pelkästään oikeudenmukaisuuden ja demokratian tavoittelusta, vaan myös naisille tärkeiden asioiden esiintuomisesta. Naisten määrä hallituksissa on globaalilla tasolla edelleen alle Pekingin toimintaohjelman vaatiman 30 prosentin. (UN 1995, 79–80.)

YK:n tasa-arvojärjestö ja UN Womenin (2014) mukaan naisten poliittinen edustajuus on heikointa arabivaltioissa (16,0 %) sekä Tyynenmeren valtioissa (16,2 %) Yllättävää kyllä, eniten naiskansanedustajia on Ruandassa (63,8 %) ja naisministereitä Ecuadorissa (57,1 %). Näistä luvuista saadaan epäilemättä kiittää sukupuolten välistä tasa-arvoa edistäviä hankkeita. Myös Kamerun on ylittänyt Pekingin toimintaohjelman asettaman 30 prosentin rajan omassa kansalliskokouksessaan (UN Women 2013). Yli-päänsä Saharan eteläpuolisen Afrikan naispoliitikkojen määrä on vain 0,8 prosenttia Keski-,

Etelä- ja Itä-Eurooppaa alhaisempi (UN Women 2014). Todellisuudessa luvut vastaavat harvoin naisten todellista vaikutusvaltaa valtiollisella tasolla.

3.1.3 Koulutus ja taloudelliset resurssit

Naisten koulutustaso on yhteydessä väestönkehitykseen: koulutetut naiset hankkivat myöhemmin ja vähemmän lapsia. He tietävät paremmin raskauteen sekä synnytykseen liittyvistä riskeistä ja heidän edellytyksensä perhesuunnitteluun ovat paremmat. Maissa, joissa tyttöjen koulutustaso on alhaisinta, on myös eniten lapsikuolleisuutta. Naisten ja lasten oikeanlainen ravitsemus on erityisen tärkeää, sillä aliravitsemus aiheuttaa sikiövaiheessa ja varhaislapsuudessa vakavia ja pitkäkestoisia häiriöitä. Koulutetut naiset ovat tietoisempia omista seksuaalioikeuksistaan sekä osaavat suojautua paremmin HIV-virukselta. Kasvattajan roolissa äidit siirtävät isiä useammin esimerkiksi seksuaaliterveydestä oppimansa tiedon omille lapsilleen. (Kekäläinen 2007, 22.)

YK:n Pekingin toimintaohjelman (1995, 65) mukaan naisten oikeus taloudellisiin resursseihin ja siihen liittyvään koulutukseen edistävät kestävästä kehitystä. Naisten oikeudella omiin sekä kotitaloutensa tuloihin on suora vaikutus kotitalouden ruokaturvan kehittymiseen sekä lasten ravitsemuksen paranemiseen (Fonchigong 2005, 244). Naisten päättäväisyyttä talouteen liittyvissä asioissa on kuitenkin heikko niin yksilö- kuin yhteisötasolla. Kehitysmaissa naisten työtä leimaavat alhainen tulotaso, väliaikaisuus, työn kannattamattomuus, huonot ja joustamattomat työolosuhteet sekä syrjintä. Naisten tuotantotyö maataloudessa sekä ruoantuotannossa on aliarvostettua. (UN 1995, 65–67.) Lähes yksinomaan naisten toteuttamasta hoito- ja kotitaloustyöstä ei useimmiten makseta palkkaa, vaikka sen merkitys yhteiskunnalle on korvaamaton.

3.2 Ravitsemusala epävirallisella sektorilla

Lakien ja verotuksen ulkopuolella toimiva epävirallinen sektori on tulos makrotalouden ongelmista sekä virallisen sektorin institutionaalista köyhien syrjinnästä. Erityisesti maaseudulta kaupunkiin virtaava muuttoliike on lisännyt työikäisten määrää kaupungeissa ja kasvattanut epävirallista sektoria (Seppänen 2006, 224). Taloudellisen laskusuhdanteen aikana virallisen sektorin taantuminen, ostovoiman heikkeneminen sekä työttömyyden kasvu lisäävät epävirallisen sektorin palveluiden ja tuotteiden kysyntää

ja vahvistavat sen roolia ruokaturvan ylläpitäjänä, sillä se tuottaa köyhille edullisia sekä helposti saatavia tuotteita. (FAO 2003, 3.)

Epäviralliselle sektorille työllistyy suurin osa niistä köyhistä, jotka eivät työskentele maatalouden parissa (Fonchigong 2005, 247). Heihin kuuluvat kotitaloustyöläiset, itsensä työllistäjät sekä mikroyrittäjät (Seppänen 2005, 224–225). Ravitsemusala jaetaan kaupungeissa ja niiden kehitysalueella tapahtuvaan ruoantuotantoon, catering-toimintaan sekä raaka-aineiden ja ruoka-annosten myyntiin (FAO 2003, 1). Ruoanmyynnistä vastaavat katukaupustelijat, torikauppiat sekä pienet ravintolat (FAO 2007, 11–12). Sukupuoleen perustuva työnjako pätee myös urbaanissa ympäristössä. Työn luonteen takia pääosa epäviralliselle ravitsemussektorille työllistyvistä on naisia. Ruoanvalmistus ja -myyminen nähdään luonnollisena jatkona naisten roolille hoivan antajana (Fonchigong 2005, 247).

Fonchigongin (2005, 244) mukaan epäviralliselle sektorille työllistytään kehitysmaissa 45–85 prosenttisesti, naisten osuuden ollessa 20–80 prosenttia. Esimerkiksi Kamerunin Limbessä yli 90 prosenttia epävirallisen sektorin ruoanmyyjistä on naisia (Fonchigong 2005, 246). Ruoantuottajien ja -myyjien tuottama osuus bruttokansantuotteesta vaihtelee maittain, mutta monessa kehitysmaassa sen merkitys on huomattavan suuri (FAO 2007, 3).

3.2.1 Ongelma vai ratkaisu?

Epävirallisen sektorin selkein kansantaloutta kuormittava tekijä on verotulojen puuttuminen. Laajamittainen kannattamaton liiketoiminta johtaa ostovoiman ja sisämarkkinoiden kehittymättömyyteen. Epävirallisen sektorin olemassaolo voi lisäksi harhauttaa poliitikot uskomaan, ettei uusien työpaikkojen luominen ole valtiolle kuuluva tehtävä, kun niitä syntyy epävirallisella sektorilla itsestään. Epävirallisella sektorilla tapahtuva elinkeinotoiminta ei ole lakisääteistä, joten työntekijät jäävät sosiaali- ja irtisanomisturvan sekä eläke-etujen ulkopuolelle. Tämän lisäksi tuotteet ja palvelut ovat laaduntarkkailun ja kuluttajansuojan ulkopuolella. (Seppänen 2006, 226.) Ravitsemusalalla riskejä aiheuttavat erityisesti likaisen veden käyttö, kylmätilojen puuttuminen, puutteellinen käsi- sekä astiahygieniä, raaka-aineiden huono laatu sekä lisä- ja väriaineiden väärinkäyttö. Myös ruoan ravinto-arvot ovat puutteellisia (FAO 2007, 17–19), esimerkiksi

öljyn ja suolan käyttö on usein runsasta. Kaupustelijoiden pienistä tuloista sekä tilanpuutteesta johtuen säilytystilat ovat liiketoimintaan nähden riittämättömiä, jonka vaikutuksesta päivittäismyynti jää pieneksi ja huonosti ilmastoidut ja kosteat tilat nopeuttavat tuotteiden pilaantumista. Epävirallinen sektori on erityisen herkkä luonnon maataloudelle asettamille rajoituksille, sillä useimmat myyjät hankkivat raaka-aineensa paikallisilta markkinoilta. (FAO 2003, 4.)

Perulaisen taloustieteilijän, Hernando de Soton mukaan kehitysmaiden virallista sektoria ei voida kutsua moderniksi, sillä se epäonnistuu luomaan taloudellista vaurautta köyhien keskuudessa. Hän näkee terveen kapitalistisen talouden tarvitsevan epävirallista taloutta, sillä se auttaa vähäosaisia omaksumaan pienyritteliäisyyden porvarilliset arvot. Epävirallinen sektori voidaan nähdä virallista sektoria tukevana järjestelmänä ja sen kanssa sisäkkäin elävänä elintärkeänä talouden osana. (Seppänen 2009, 227–228.) Rekisteröimätön catering-yrittäjä voi esimerkiksi käyttää ruoanvalmistuksessaan virallisen sektorin tuottamaa sähköä. Helppo mukaanpääsy hyödyttää slummeissa asuvia köyhiä ja kouluttamattomia ihmisiä, joille elannon hankkiminen olisi ilman epävirallisen sektorin tarjoamia mahdollisuuksia lähes mahdotonta. Epävirallisella sektorilla on myös yhteiskunnan vähäosaisempia jäseniä voimaannuttava vaikutus (FAO 2007, 5), sillä esimerkiksi naisten työllistyminen viralliselle sektorille on vaikeaa koulutuksen puutteen ja kotitalousvastuun vuoksi. Autonomisempaa ja joustavampaa työtä tarjoava sektori mahdollistaa köyhien naisten lastenhoidon ja työnteon yhteensovittamisen. Ravitsemusalalle työllistyvät naiset kykenevät pitämään parempaa huolta lastensa ravitsemuksesta, sillä naiset käyttävät miehiä useammin ansionsa perheeseensä kuin omiin henkilökohtaisiin menoihinsa (FAO 2007, 18).

Epävirallisen sektorilla voidaan nähdä olevan rooli yhteiskuntarauhan ylläpitäjänä kansalaisten pysyessä työllistettynä toimeettomuuden sijaan (Seppänen 2006, 225). Rooli köyhän kansanosan ravitsemuksessa on merkittävä. Merkittävimpiä ostajaryhmiä ovat työssäkäyvät aikuiset sekä koululaiset. Lasten kouluaihana nauttima ravinto on yksinomaan katujen varsilta ja koulun alueelta ostettua ruokaa. Ravitsemusopin lisääminen kouluissa parantaisi myös katuruoan laatua: tietoinen kuluttaja osaa vaatia korkealatuksisempia tuotteita. (FAO 2007, 19.)

3.3 Mikroluototusjärjestelmä

Mikroluotoilla tarkoitetaan köyhille suunnattuja pieniä lainoja, joiden hankkiminen ei edellytä vakuutta eikä lainantakaajaa. Mikroluottojen tarkoituksena on tukea köyhien kotitalouksien taloudellista kehitystä tarjoamalla pääomaa elinkeinotoiminnan aloittamiseksi. Mikrorahoitusala tähtää köyhyyden vähentämiseen taloudellisin keinoin, mistä johtuen se on vakiinnuttanut paikkansa uusliberalistisessa kehitysyhteistyöpolitiikassa. (Visvanathan & Yoder 2011, 47.) Taloudellisen kehityksen edistämisen lisäksi mikrorahoitusjärjestelmällä on ainakin teoriassa edellytykset sosiaaliseen kehityksen edistämiseen, sillä ala tavoittaa toiminnallaan nimenomaan köyhiä ja syrjäytyneitä. Lisäksi mikroluottojärjestelmät perustuvat ryhmätoimintaan, joka on yksilön toimintaa tehokkaampi tapa köyhien voimaannuttamisessa. Ryhmissä jäsenet pääsevät jakamaan kokemuksiaan sekä vastaanottamaan tietoa oman kokemuspäirinsä ulkopuolelta. (Kabeer 2005, 4711.)

3.3.1 Tontines – Länsi-Afrikan epävirallinen rahoitussektori

Ranskankielisen Länsi-Afrikan epävirallista rahoitussektoria kutsutaan tontiniijärjestelmäksi. Tontinien tarkoituksena on lainata rahaa tai kulutushyödykkeitä kiertävällä periaatteella köyhille, joiden lainanotto virallisista pankeista ei ole mahdollista. Jopa puolet Kamerunin väestöstä on mukana tontinien toiminnassa. Tontinit profiloituvat ryhmän tarpeiden mukaan. Tontini voi erikoistua esimerkiksi niin sanotuksi koulupankiksi, joka rahoittaa koulunkäyntiin liittyviä kuluja. (Maffengang 2013.)

Tontinien taloudellinen sekä sosiaalinen merkitys länsi-afrikkalaisissa yhteisöissä on merkittävä. Järjestelmästä hyötyvät etenkin köyhät naiset sekä nuoret, sillä se parantaa heidän selviytymismahdollisuuksiaan perustarpeita tyydyttämällä sekä lasten koulunkäyntiä tukemalla. Järjestelmä rohkaisee jäseniään yrittäjyyteen ja vahvistaa köyhien itseluottamusta. Tontiniijärjestelmä on yksinkertainen ja nopea tapa luoda yhteys taloudelliseen pääomaan ilman virallisen sektorin monimutkaista byrokratiaa. Epävirallisen rahoitussektorin niukka pääoma sekä lainojen korkeat korot vaikuttavat kuitenkin kielteisesti sijoitusten ja yritystoiminnan laatuun. (Maffengang 2013.)

3.3.2 Mikroluottojen rooli naisen voimaannuttamisessa

1970-luvulla kehitysyhteistyöpolitiikassa havahduttiin siihen, etteivät köyhyyden vähentämiseen suunnatut ohjelmat parantaneet köyhien naisten elinoloja. Kehitystä alettiin tarkastella mikrotasolla, jolloin huomattiin, että köyhyys johtui nimenomaan taloudellisen pääoman puutteesta. (Visvanathan & Yoder 2011, 47.) Viime vuosikymmeninä mikroluottojärjestelmää on tituleerattu jopa kehityksen ihmelääkkeeksi, jonka on uskottu vaikuttavan suoraan naisia voimaannuttavalla tavalla. Tänä päivänä mielipiteet mikrorahoitusjärjestelmän roolista naisten voimaannuttamisessa vaihtelevat sen kaikkivoipaisuudesta kritiikkiin resurssien tuhlaamisesta (Mayoux 2000, 3).

Kabeerin (2005, 4711) Etelä-Aasiassa toteutettujen pienlainaohjelmien tulosten analyysistä käy ilmi, että mikroluotoilla voidaan saada aikaan köyhien naisten kannalta hyviä ja kestäviä tuloksia. Intiassa ja Bangladeshissa yhteys lainoihin ja säästämiseen ovat vahvistaneet naisten päätäntävaltaa taloudellisissa asioissa myös kotitalouden sisällä. Lainanotto on lisännyt naisten osallistumista ansiotyöhön. Mikrorahoitusohjelmiin osallistuvien naisten sekä heidän kotitalouksiensa hyvinvointi on kasvanut. Lasten terveys, ravitsemus sekä koulutusmahdollisuudet ovat parantuneet. Yhtäläillä elämän perusedellytykset ovat kehittyneet: lainanomistajuudella on suora yhteys ruokaturvan kehittymiseen sekä puhtaan veden saatavuuteen.

Vaikutukset sukupuoleen kohdistuvaan syrjintään ovat kuitenkin perustarpeiden tyydyttämistä sekä perheen hyvinvoinnin lisäämistä vähäisempiä sekä lyhytkestoisempia. Miehet voivat käyttää naisia hyväkseen edullisen lainan saamiseksi, jonka jälkeen he käyttävät rahat omiin menoihinsa. Naisen roolin muuttumisen myötä konfliktit naisten ja miesten välillä voivat paikoittain lisääntyä. (Mayoux 2000, 12–15.)

Mikroluottojen taloudellisesta luonteesta huolimatta niiden myönteisin anti on sosio-poliittinen. Ryhmäytymisen myötä naisten mahdollisuus osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan, mielenosoituksiin sekä kampanjoihin on parantunut. Etelä-Aasiassa ryhmätoiminta on kasvattanut luottamusta oman ryhmän jäseniin, viranomaisiin sekä muiden kastien ja uskontojen edustajiin. Mikrorahoitusohjelmien viehätyksellä onkin siinä, että se tarjoaa käytännöllisen syyn kokoontua säännöllisesti luomaan uusia ideoita, mahdollisuuksia ja sosiaalisia suhteita sekä tarkastelemaan sukupuolirooleja. (Kabeer 2005,

4715–4717.) Mikroluotoilla voidaan luoda köyhiä tukevia turvaverkostoja, mutta ne eivät Kabeerin (2005, 4718) mukaan automaattisesti nosta ihmisiä köyhyydestä.

4 TUTKIMUSMENETELMÄT

Opinnäytetyötutkimus on luonteeltaan kvalitatiivinen. Laadullinen tutkimusote valittiin, koska ilmiötä haluttiin ymmärtää numeerista dataa syvällisemmin. Kvalitatiivinen tutkimus vaatii tutkijan ja tutkittavan välistä vuorovaikutusta, sillä ilmiön syvälinen ymmärtäminen vaatii asettumista sen luonnolliseen ympäristöön. Uutta tietoa luodaan myös empiirisin keinoin, havainnoimalla ja osallistumalla. Tutkijan rooli on aineiston kerääjänä toiminnallinen (Kananen 2014, 18).

Kvalitatiivisen tutkimuksen piirteitä ovat kokonaisvaltaisuus, joustavuus sekä ainutlaatuisuus. Tutkimus perustuu täten luonnollisiin, todellisiin tilanteisiin, joissa ihminen toimii tiedon keruun instrumenttina. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa kohdejoukko on aina tarkoituksenmukainen eli osallistujilla on selkeä yhdistävä tekijä, joka tässä tapauksessa profiloituu naisten heikkoon taloudelliseen asemaan sekä Marttojen ja ACESFA-CA:n järjestämään koulutukseen osallistumiseen. Tutkimustavan niin sanottu inhimillisen ulottuvuuden takia tutkijan on kiinnitettävä erityistä huomiota niihin arvoihin, joita hän omassa elämässään toteuttaa taatakseen tutkimuksen objektiivisyyden. (Hirsjärvi ym. 2009, 161–164.)

4.1 Haastattelu tutkimusmenetelmänä

Primäärisenä tutkimusmenetelmänä käytettiin laadullista haastattelua. Tutkimusmenetelmänä haastattelulle on luonteenomaista joustavuus sosiaalisten tilanteiden alati vaihtelevassa ympäristössä. Hirsjärven ym. (2009, 205) mukaan tutkimushaastattelu takaa tiedonkeruun säätelyn joustavasti tilanteen edellyttämällä tavalla ja vastaajia myötäillen. Haastattelu mahdollistaa kysymysten selventämisen sekä aiheen syventämisen haastattelutilanteessa. Puolistrukturoitu haastattelu etenee teemojen mukaan, siksi sitä kutsutaankin teemahaastatteluksi (Tuomi & Sarajärvi 2013, 75). Se on strukturoitua haastattelua vapaamuotoisempi tutkimusmenetelmä. Teemahaastattelu valittiin, koska tutkimuksessa haluttiin kiinnittää erityistä huomiota hyödynsaajien omiin kokemuksiin hankkeesta.

Haastatteluryhmiä määriteltiin kolme: 1) pelkästään ravitsemuskoulutukseen osallistuneet naiset, 2) ravitsemuskoulutukseen osallistuneet sekä yrittäjyysneuvontaan osallistuneet naiset, joiden toiminta ei syystä tai toisesta ole menestynyt ja 3) ravitsemuskoulutukseen sekä yrittäjyysneuvontaan osallistuneet naiset, joiden yritystoiminta jatkuu edelleen ja jotka ovat menestyneet toiminnassaan. Kyseessä oli yksilöhaastattelu. Hyödynsaajien ryhmistä valittiin kustakin viisi haastateltavaa. Haastateltavia oli yhteensä siis viisitoista. Määrällisesti otanta on pieni, mutta laadullisesti riittävä, sillä tilastollisten yleistysten tekeminen ei kuulu laadullisen tutkimuksen tavoitteisiin. Tutkimuksen tarkoituksena on pikemminkin kuvata jotain ilmiötä tai tapahtumaa ja luoda tulkinta jollekin tutkijaa kiinnostavalle asialle. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 85.)

ACESF-CA:n toimistolla etsittiin vastauksia Max Pederbyn kolmeen universaaliin evaluointikysymykseen (Ministry for Foreign Affairs of Finland, 2005) hankkeen raporteista ja niitä täydennettiin työntekijöitä haastatteleamalla. Vastaukset tukevat tutkimusraportointia esimerkiksi luvuissa 2.3 ja 5.3.

Haastattelukysymykset laadittiin ranskan kielellä, sillä Yaoundén alueella enemmistö väestöstä puhuu siirtomaahallinnon perinteenä ranskaa joko äidinkielenään tai toisena kielenään. Kysymykset laadittiin mahdollisimman yksinkertaiseen ja helposti ymmärrettävään muotoon, sillä tutkimukseen osallistuneiden naisten koulutustaso vaihtelee paljon. Kysymysten selkeys oli välttämätöntä tutkimuksen onnistumiselle myös kielen takia: haastattelutilanteessa työskenneltiin tulkin kanssa, jolloin oli tärkeää, että myös hän ymmärsi kysymyksen tarkoituksen perinpohjaisesti.

Ennen varsinaisia haastatteluja tutustuttiin haastateltavien taustatietoihin sekundääriseen aineiston avulla ACESF-CA:n toimistolla. Sekundääriseen aineistoon kuuluivat hankkeen raportointi sekä yrityssuunnitelmat. Jokaisesta haastateltavasta naisesta koottiin profiili, josta kävi ilmi joukko demografisia tekijöitä. Näihin kuuluivat nimi, ikä, siviilisääty, koulutustaso, lasten lukumäärä sekä määritelmä siitä, kuka on kotitalouden pää.

4.2 Tutkimuksen validiteetti ja reliabiliteetti

Työn reliabiliuksella tarkoitetaan mittaustulosten toistettavuutta sekä tutkimuksen kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Validiudella eli pätevyydellä tarkoitetaan sen

sijaan kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata. Koska kyseessä on laadullinen tutkimus, ovat reliaabeliuksen sekä validiuden käsitteiden rajat kuitenkin häilyviä. Laadullinen tutkimus on itsessään ainutlaatuinen tapahtuma eikä kahden täysin samanlaisen tutkimuksen toteuttaminen ole mahdollista. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa työn luotettavuus sekä pätevyys varmistetaan mahdollisimman tarkalla tutkimusmenetelmien kuvauksella. Erityisesti haastatteluun vaikuttavat tekijät on analysoitava huolellisesti. Tällaisia tekijöitä ovat esimerkiksi haastattelun ajankohta, häiriötekijät, virhetulkinntat sekä oma itsearviointi. (Hirsjärvi ym. 2009, 231–232.)

Haastatteluajankohdan sekä -paikan valinta voivat vaikuttaa työn tuloksiin merkittävästi. Toisinaan kovaääninen musiikki häiritsi haastattelua ja sen tallentamista. Myös toriympäristössä melua oli paljon. Kielelliset väärinymmärrykset ovat olleet mahdollisia haastattelujen tapahtuessa tulkin välityksellä. On mahdollista, että haastatteluvastauksista on jäänyt pois jotain tutkimukselle olennaista, sillä tulkki ei kääntänyt haastateltavien puhetta sanasta sanaan. Myös haastattelun litteroimatta jättäminen on voinut vaikuttaa aineiston luotettavuuteen.

Yksi haastatteluun liittyvistä riskeistä tutkimusmetodina on sosiaalisesti suotavien vastausten antaminen (Hirsjärvi ym. 2009, 205). Esimerkiksi miesten ja naisten välinen suhde on arka aihe, eivätkä naiset välttämättä anna totuudenmukaista vastausta, kun heiltä kysytään miehen suhtautumisesta koulutukseen. Kriittisen palautteen puutteeseen on voinut vaikuttaa ACESF-CA:n työntekijän läsnäolo haastattelutilanteessa. Hyödynsaajat eivät välttämättä ole halunneet tai uskaltaneet antaa negatiivista tai edes rakentavaa palautetta työntekijän läsnä ollessa. Joillekin naisille henkilökohtaisten oppimisvaikeuksien myöntäminen voi olla vaikeaa. Kysymyksiä naisen asemasta oli vaikea esittää, sillä naisen asema koetaan Kamerunissa länsimaalaista ja etenkin pohjoismaalaista näkökulmaa staattisemmaksi.

Työn luotettavuudessa on otettava huomioon se seikka, että opiskelijalla ei ole yhteiskuntatieteellistä koulutustaustaa, johon aihe läheisesti liittyy. Myös kokemus haastattelusta tutkimusmenetelmänä oli vähäistä. Yhteistyössä Marttojen sekä ACESF-CA:n asiantuntijoiden kanssa näitä riskejä voidaan kuitenkin vähentää.

4.3 Haastattelurunko

Haastattelurungot laadittiin ranskan kielellä, josta ne käännettiin myös suomeksi. Jokaista haastatteluryhmää varten laadittiin erillinen runko, joissa osa kysymyksistä oli samoja.

Ravitsemusryhmälle suunnatun haastattelun tarkoituksena oli ensiksi saada selville, mitä uutta hyödynsaajat oppivat ravitsemuksesta kurssin aikana. Haastattelun alkupuolella haluttiin myös kartoittaa hyödynsaajien lähtötilanne sekä se, kuinka koulutukseen osallistuminen on vaikuttanut heidän sekä heidän perheensä ravitsemukseen. Seuraavassa kysymyksessä paneuduttiin sukupuolirooleihin. Kysymyksen avulla pyrittiin saamaan tietoa aviomiehen suhtautumisesta naisen osallistumisesta koulutukseen.

Yksi haastattelun keskeisistä tavoitteista on selvittää, mitkä pedagogiset keinot koettiin hyviksi, mikä rajoitti oppimista ja mitä koulutuksessa jäätiin kaipaamaan. Tämän lisäksi halutaan tietää miten suuri on toissijaisten hyödynsaajien joukko.

Yrittäjyysneuvontaan osallistuneilta pyrittiin löytämään yritysneuvonnan arvioimisen lisäksi vastauksia siihen miksi jotkut hyödynsaajat ovat onnistuneet yritystoiminnassaan paremmin kuin toiset. Haastateltavia pyydettiin arvioimaan mitkä tekijät ja henkilökohtaiset vahvuudet ovat tukeneet yritystoiminnassa onnistumista ja toisaalta miksi toiminta ei ole ollut tuottavaa. Hyödynsaajia pyydettiin arvioimaan mikroluoton saataavuuden sekä mentoroinnin merkitystä omassa toiminnassaan. Heiltä kysyttiin lisäksi, minkälaista tukea he ovat saaneet lähipiiriltään. Yritystoiminnassaan heikommin onnistuneilta kysyttiin, minkälainen tuki olisi auttanut heitä onnistumaan paremmin. Lopuksi hyödynsaajia pyydettiin arvioimaan nykyistä taloudellista ja sosiaalista tilannettaan aikaisempaan verrattuna.

5 TULOSTEN ANALYYSINTI

Haastatteluja varten varattiin kuusi työpäivää. Päivässä haastatteluja toteutettiin yhdestä neljään. Haastattelujen kesto vaihteli 22 minuutista 55 minuuttiin. Kaikki haastattelut yhtä lukuun ottamatta toteutettiin ranskaksi. Taltioimiseen käytettiin digitaalista nauhuria. Haastattelukysymyksiä muokattiin haastattelutilanteiden tarpeiden mukaisesti.

5.1 Koodaus, luokittelu ja yhdistäminen

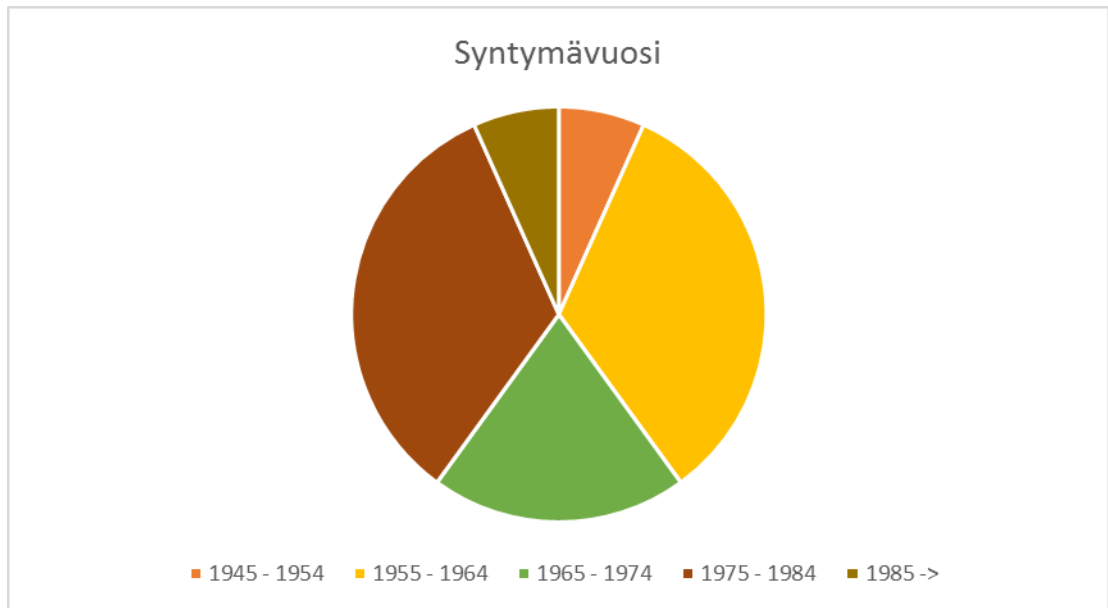
Tulosten analysoiminen on tutkimuksen merkittävin osa, sillä vaiheen aikana tutkijalle selviää, millaisia vastauksia tutkimusongelmaan saadaan. Käsittelemättömänä tutkimusaineistoa ei voida analysoida, vaan se täytyy purkaa osiin. Johtuen siitä, ettei haastattelua litteroitu, tutkimustulosten analysointia ei voitu suorittaa perinteisten laadullisen tutkimuksen analyysiteorioiden mukaan. Litteroimispäätökseen vaikuttivat haastattelukieli sekä aineiston laajuus. Tärkeimpänä tukena tulosten analysoinnissa toimivat haastattelutilanteessa laaditut muistiinpanot.

Kanasen (2014, 101) mukaan aineiston analysoinnista voidaan erottaa seuraavat vaiheet koodaus (tiivistäminen, hajottaminen), luokittelu (kategorisointi) ja yhdistäminen (laajentaminen). Jossain määrin tutkimusaineistoa koodattiin jo haastattelutilanteessa, kun muistiinpanoja kirjoitettaessa jätettiin pois haastatteluteemojen ulkopuolelle jäävät aiheet. Myös tulkin rooli aineiston koodauksessa oli merkittävä, sillä hänen tulkkauksensa oli hyvin pelkistävä. Hyödynsaajien vastaukset itsessään olivat hyvin yksinkertaisia.

Haastatteluaineisto luokiteltiin teemojen ja kysymysten mukaan. Teemoihin kuuluivat esimerkiksi palaute ravitsemusneuvonnasta sekä mikroluotto. Teemat käydään läpi luvuissa 5.2–5.8. Vastausten toistuvuutta analysoitiin esimerkiksi kysyttäessä mitä hyödynsaajat oppivat ravitsemuksesta ja pyydettyä heitä analysoimaan nykytilannettaan aikaisempaan verrattuna. Lopuksi luokitellut vastaukset yhdistettiin laajempaan kokonaisuuteen. Esimerkiksi hyödynsaajien arvioidessa ruoanlaiton olleen hyvä tapa oppia, vastauksen nähtiin tarkoittavan, että naiset arvostivat käytännönläheisiä opetusmetodeja.

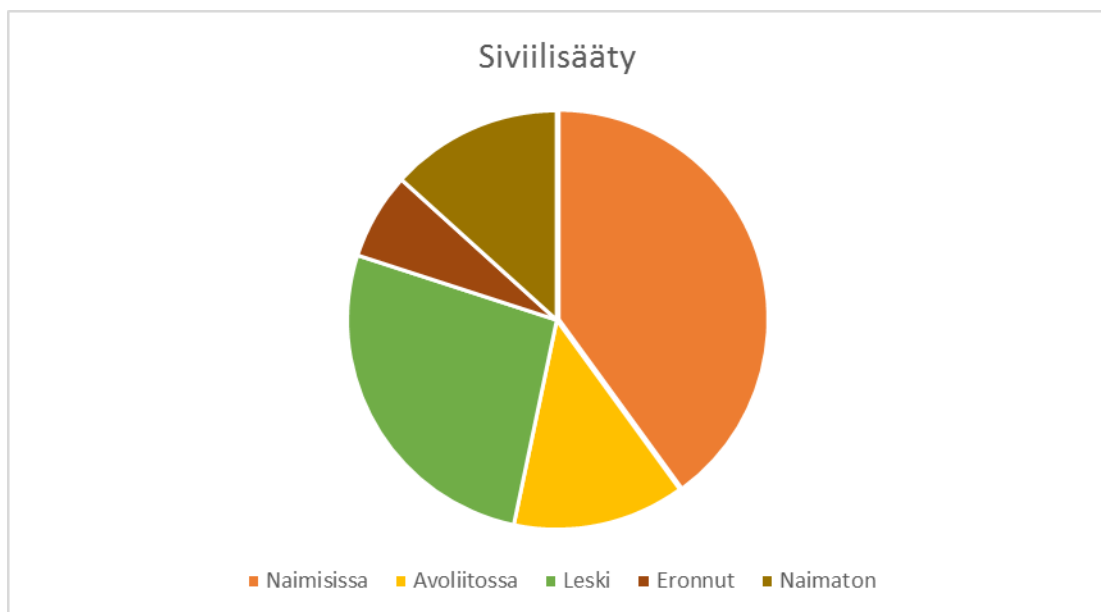
5.2 Haastateltavien taustatiedot

Demografisten tekijöiden listaa täydennettiin tarvittaessa haastattelun alussa. Haastateltavien taustatietoihin kuuluivat syntymävuosi, siviilisääty, koulutustaso, lasten lukumäärä sekä perheenpään määritelmä.

KUVA 3. Vastaajien syntymävuosi

Kuvio 1 osoittaa, että haastateltavista viisi oli syntynyt vuosina 1955–1964 ja toinen kolmasosa vuosina 1975–1984. Haastateltavista kolme ilmoitti syntymävuodekseen 1965–1974. Yksi hyödynsaaja oli syntynyt ennen vuotta 1954 tai vuoden 1985 jälkeen.

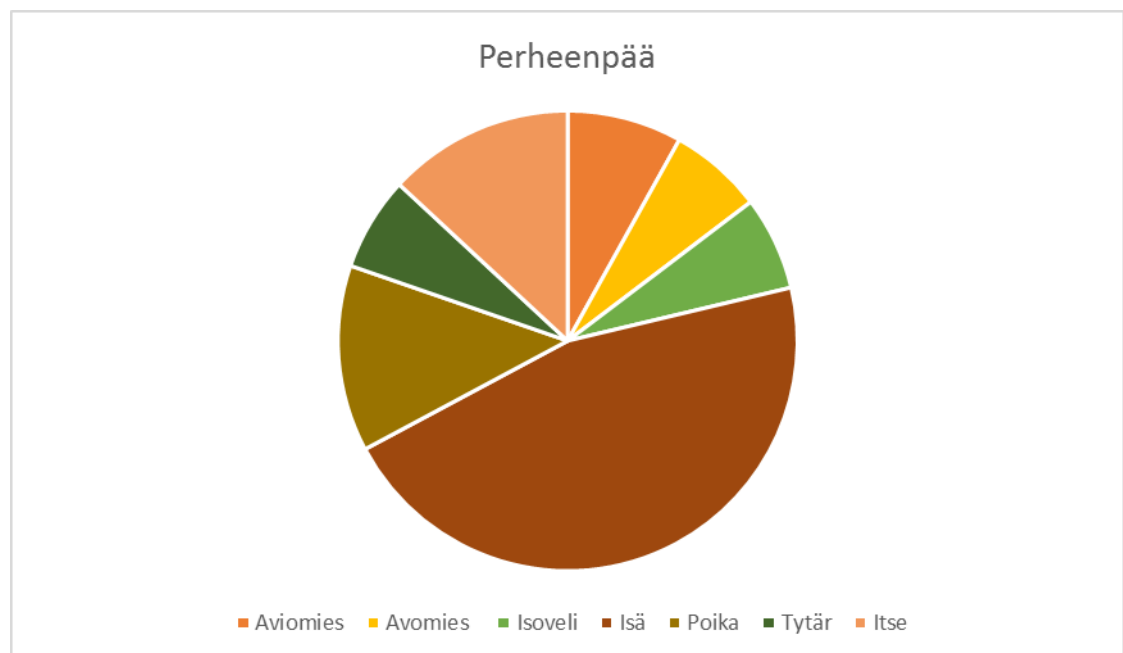

KUVA 4. Vastaajien siviilisäätty

Kuviosta 2 käy ilmi vastaajien siviilisäätty. Viidestätoista haastateltavasta suurin osa oli naimisissa (kuusi vastaajaa). Toiseksi eniten haastateltavien joukossa oli leskiä (neljä vastaajaa). Tämän lisäksi kaksi naista kertoi olevansa naimattomia ja avoliitossa olevia naisia oli myös kaksi. Haastateltavien joukossa oli yksi eronnut nainen.

Siviilisäätyn katsomatta jokaisella naisella oli lapsia. Lasten lukumäärän keskiarvoksi saatiin 3,5 lasta. Seitsemällä naisella lapsia oli kolmesta neljään, neljällä yhdestä kahteen ja loppuilla neljällä yli viisi. Marttaliiton (2013) mukaan Kamerunin keskimääräinen lapsiluku on 4,3 lasta naista kohden. Luku on suorassa yhteydessä haastateltujen keskiarvoon, sillä kolmasosa naisista on vielä hedelmällisessä iässä. On myös mahdollista, että osa naisten synnyttämistä lapsista on aikaisemmin menehtynyt.

Koulutustasoa hyödynsaajien keskuudessa määriteltiin kaksi: ensimmäisen (primaire) ja toisen (secondaire) asteen koulutus. Ensimmäisellä asteella tarkoitetaan yleensä kuudesta yhteentoista ikävuoteen käytävää peruskoulua ja toisella asteella yhdestätoista ikävuodesta eteenpäin jatkuvaa koulutusta. Ensimmäisen ja toisen asteen määritelmä kuitenkin vaihtelee. Haastateltavista 53 prosenttia kuului ensimmäisen asteen koulutustasolle ja loput 47 prosenttia toisen asteen ryhmään. Koulutustasolla ei ollut yhteyttä yritystoiminnan menestymiseen. Menestyjien joukossa oli myös ainoastaan ensimmäisen asteen koulutuksen käyneitä naisia, joiden luku- ja kirjoitustaito oli heikko.

KUVA 5. Perheenpään määritelmä

Haastateltavista 80 prosenttia määritteli perheenpääksi miespuolisen henkilön. Kuvio kolme osoittaa vastausjakauman. Seitsemän naista ilmoitti perheenpääksi aviomiehensä ja yksi avomiehensä. Kaksi kertoi kotitalouden pään olevan perheen vanhin poika. Yksi

haastateltavista määritteli perheenpääksi isoveljensä, toinen isänsä. Kaksi haastateltavaa, joista toinen leski ja toinen naimaton, sanoivat itse johtavansa kotitalouttaan. Yksi vastaajista määritteli perheenpääksi tyttärensä. Huomattavaa oli, että vain yksi haastateltavista kykeni ilman epäröintiä vastamaan olevansa itse vastuussa kotitaloudestaan. Toinen samaan vastaukseen päätyneet vastasi aluksi perheenpään kuolleen vuosia sitten. Myöskään tilanteessa, jossa aviomies oli lähtenyt ulkomaille, kotiin jäänyt vaimo ei tuntenut roolinsa muuttuneen. Havaintojen perusteella voidaan todeta, että miehen rooli perheen johtajana on hyvin vahva.

5.3 Palaute ravitsemusneuvonnasta

Jokaiselta haastateltavalta kysyttiin, mitä he olivat oppineet ravitsemuskoulutuksen aikana. Vastaukset tukivat muiden haastattelukysymysten avulla saatavaa tietoa ravitsemusteemojen tärkeydestä ja mielenpainuvuudesta sekä opetusmetodeista. Seuraavassa vastauksia peilataan hankkeen tavoitteisiin ravitsemustietämyksen parantamisesta, paikallisten raaka-aineiden käytön ja kustannustehokkuuden lisäämisestä sekä perheiden terveyden edistämiseen ravitsemustietoa lisäämällä.

Yksitoista naista mainitsi täysipainoisen ruoan valmistamisen käytännössä, kun heiltä kysyttiin, mitä he olivat oppineet ravitsemuksesta. Toiseksi eniten (yhdeksän vastaajaa) mainittiin ruoka-ainemäärien mittaaminen ruoanlaitossa. Reilu puolet (kahdeksan vastaajaa) naisista nosti esiin taloudellisuuden eli sen kuinka ravitsevaa ruokaa valmistetaan kustannustehokkaasti. Saman verran haastateltavia mainitsi oppineensa ymmärtämään, mitä on ravitsemuksellisesti täysipainoinen ruoka. Seitsemän naista kertoi oppineensa eri ikäryhmien ravitsemuksellisista eroista. Neljässä haastattelussa mainittiin vauvojen vieroittaminen maidosta sekä koulutuksessa esitetyt kolme ravintoryhmää. Lastenruokien teon jauheesta sekä sairauksien ja ylipainon ehkäisemisen mainitsi kaksi vastaajaa. Tämän lisäksi yksittäisiä vastauksia saatiin teemoista hygienia, paikallisten raaka-aineiden käyttö, suolan ja öljyn käyttö, ruokien ravitsemukselliset arvot, raaka-aineiden kausittainen saatavuus, energian säästäminen, aliravitsemus sekä aterioiden vaihtelevuus. Teemat puhdas juomavesi, määrien laskeminen ja hävikin minimoiminen, täysipainoinen ruokavalio, hygienia sekä taloudellisuus esiintyvät myös ACESF-CA:lle aikaisemmin annetussa palautteessa.

Kun haastateltavista kysyttiin, mitkä teemat he olivat mieltäneet henkilökohtaisesti erityisen tärkeiksi, vastaukset eivät olleet yhtä yhtenäisiä. Lasten ravitsemus, uusien taitojen oppiminen sekä ravitsemus ja terveys olivat vastaajille tärkeitä teemoja. Haastateluissa useimmiten mainittuja aiheita olivat täysipainoisen ruoan valmistaminen käytännössä, taloudellisuus sekä yleispätevä vastaus, ravitsemus. Yksittäisiä vastauksia saatiin aiheista lasten ravitsemus, vauvojen vieroittaminen maidosta, tuloja tuottavan taidon oppiminen, paikallisten raaka-aineiden käyttö, kokkikilpailu, ruoka-ainemäärien mittaaminen, sairauksien ehkäiseminen sekä yhdessäolo.

Haastateltavia pyydettiin kertomaan, kuinka perheen ravitsemus on muuttunut koulutukseen osallistumisen jälkeen. Neljä naista kertoi koulutuksen myötä kykenevänsä vähentämään raaka-ainehävikkiä. Yhtälailia neljä haastateltavaa mainitsi proteiinin käytön lisääntyneen. Kolme arvioi ruokavalionsa terveellisemmäksi ja täysipainoisemmaksi aikaisempaan verrattuna. Kaksi vastaajaa kertoi vähentäneensä öljyn ja suolan käyttöä kokkaamisessa. Tämän lisäksi mainittiin kyky hyödyntää ravitsemustietoa sairaanhoidossa, lastenruoan valmistaminen itse, ravitsevampi aamupala, kustannustehokkaat raaka-ainehankinnat, lisääntynyt hedelmien käyttö sekä lasten lisääntynyt tietoisuus ravitsemuksen merkityksestä.

Vastauksista käy ilmi, että naisille jäi koulutuksesta mieleen erityisesti sen käytännölläheisyys, neuvot lasten oikeaoppisesta ravitsemuksesta sekä se, kuinka kotitalous voi säästää rahaa päivittäisissä hankinnoissaan sekä hävikkiä minimoimalla. Haastatteluissa saatiin hyvin erilaisia vastauksia opetuksen sisällöstä. Tämä viestii siitä, että opetus on ollut monipuolista ja menetöt tehokkaita.

Vastausten perusteella voidaan todeta, että naisten tietämys ravitsemuksesta on parantunut ja että he soveltavat oppimaansa tietoa arkipäiväisessä elämässään silloin, kun rahaa on riittävästi. Naiset ovat kurssilla oppineet valmistamaan täysipainoista ruokaa, mittamaan raaka-ainemääriä, tekemään taloudellisia valintoja, käyttämään paikallisia raaka-aineita, tunnistamaan eri raaka-aineiden ravintoryhmät sekä niiden tehtävät, lasten ravitsemuksen perusteet sekä tunnistamaan erot eri-ikäisten ihmisten ravitsemuksessa. Hankkeen tavoitteessa perheiden terveyden edistämisestä on myös onnistuttu. Proteiinia sisältävien raaka-aineiden ja hedelmien käyttö on lisääntynyt ja öljyn sekä suolan käyttöä on vähennetty. Haastateltavat tunsivat ruokavalionsa muuttuneen terveellisemmäksi sekä täysipainoisemmaksi. Myös hygieniaoioihin on alettu kiinnittää

entistä enemmän huomiota. Eräät hyödynsaajat arvioivat terveytensä parantuneen veden suodattamisen ja pulloveden käyttämisen myötä. Säännöllisemmät ruokailuajat ja huomion kiinnittäminen ruoka-ainemääriin ovat vähentäneet liikasyöntiä.

5.4 Palaute yrittäjyysneuvonnasta ja opetusmetodeista

Yrittäjyysneuvontaan liittyviin kysymyksiin vastasi kymmenen hyödynsaajaa. Heitä haastateltaessa pyrittiin saamaan selville, mitä he oppivat kurssilla yrittäjyydestä ja mitkä teemat he arvioivat itselle tärkeimmiksi. Kaikkia 15 naista pyydettiin arvioimaan opetusta, loppujen lopuksi vastauksia saatiin 12. Etenkin kriittisen palautteen antaminen oli suurimmalle osalle vastaajista haastavaa. Arviointiin kuuluivat sekä ravitsemus- että yrittäjyysneuvonta.

Kuusi haastateltavaa mielsi erilaisten yritystoimintaan liittyvien käsitteiden kuten menojen, tulojen, pääoman, voittojen sekä osto- ja myyntihintojen ymmärtämisen ja laskemisen tärkeäksi. Viisi naista vastasi kysymykseen vastauksella yritystoiminnan ylläpitäminen yleensä. Neljä näki hyötyneensä erityisesti sen ymmärtämisestä, kuinka tuloja ja erityisesti myyntivoittoa saadaan aikaan. Kolme vastaajaa nosti vastauksessaan esille pääoman erillään pitämisen tärkeyden ja lisäksi kustannustehokkuuden raaka-aineiden ja työvälineiden hankkimisessa. Hävikin ja myyntitappion minimoimista tärkeänä piti kaksi haastateltavaa. Lisäksi haastatteluissa mainittiin hygienia myyntityössä, materiaalien hankkiminen, asiakaspalvelu ja -suhteet sekä yritystoiminnan laajentaminen. Talouden hallinta, turhien kulujen karsiminen, yrityspääoman erottaminen kotitalouden varoista, tulojen ja voittojen erot, yritystoiminnan ja asiakaskunnan laajentaminen sekä kirjanpito ovat teemoja, jotka toistuvat myös edunsaajien aikaisemmassa palautteessa ACESF-CA:lle (Ndzoubi 2014).

Asenne opetustapaa kohtaan oli positiivinen. Neljässä haastattelussa opetustapaa kuvailtiin yleisesti hyväksi. Oppimista tukevaksi opetustavassa miellettiin sen käytännöllisyys (kolme vastaajaa) sekä mahdollisuus esittää kysymyksiä (kolme vastaajaa). Kaksi vastaajaa piti hyvänä opetuksessa käytettäviä havainnollistavia taulukoita, toiset kaksi arvioi opetustilanteessa vallinneen ilmapiirin rentoutuneeksi ja iloiseksi. Tämän lisäksi naisista kaksi arvosti asioiden selkeää selitystapaa. Haastatteluissa mainittiin positiivisena vielä opetustavan visuaalisuus sekä teorian ja käytännön tasapainoinen yhdistelmä.

Joillakin naisilla oli ongelmia oppimisessa. Suurin osa näistä johtui matalasta koulutustasosta. Haastatteluissa kävi ilmi, että kirjoittaminen ja laskeminen tuottivat ongelmia joillekin hyödynsaajille. Haastateltavat tunsivat kuitenkin saaneensa tarpeeksi apua neuvoilta. Eräs haastateltava mainitsi tiedon sisäistämisen olleen vaikeaa, koska uuden tiedon määrä lyhyessä ajassa oli suuri. Yrittäjyysneuvontaa pidettiin ravitsemuskoulutusta vaikeampana. Erityisen haasteelliseksi arvioitiin kirjanpidon opetus, sillä laskeminen oli haastavaa monille naisille.

Parannusehdotuksia haastatteluissa saatiin vähän. Suurin osa haastateltavista totesi pelkästään, ettei heillä ollut parannusehdotuksia. Kuten luvussa 5.3 todettiin, erityisesti ruoan valmistaminen oli jäänyt hyödynsaajien mieleen. Sitä toivottiin enemmän. Toivottiin ruoanlaiton opetusta myös kalliimmista raaka-aineista sekä ulkomaalaisia reseptejä. Opetusta erityisruokavalioista sekä ruoka-aineallergioista jäätiin kaipaamaan. Lisäksi ruokien säilytysajat kiinnostivat. Yrittäjyysneuvonnasta yksi hyödynsaaja oli jäänyt kaipaamaan lisää neuvoja yritystoiminnan laajentamiseen ja laajemman yritystoiminnan hallinnoimiseen.

Suurin osa haastatteluihin osallistuneista naisista oli harjoittanut pienimuotoista yritystoimintaa jo ennen koulutukseen osallistumista. Heiltä puuttui kuitenkin kyky hallita pienyritystensä taloutta. Osa naisista oli lukutaidottomia, mistä johtuen myös heidän laskutaitonsa oli heikko. Lukutaidottomat naiset kamppailevat edelleen kirjanpidon kanssa, mutta koulutuksen myötä heidän tietämyksensä pienyrityksen taloushallinnasta on lisääntynyt. Koulutuksen myötä naiset kykenevät paremmin seuraamaan ja suunnittelemaan toimintaansa. Täten yrittäjyyskoulutus on hankkeen tavoitteen mukaisesti tukenut naisten mahdollisuutta itsensä työllistämiseen sekä omien tulojen ansaitsemiseen.

Opetustapa arvioitiin oppimista tukeväksi. Se arvioitiin käytännölliseksi, helposti lähestyttäväksi ja hyvin suunnitelluksi. Opetusryhmässä oli naisia monelta eri koulutustasolta, mutta haastateltavista yksikään nainen ei tuntenut jääneensä oppimistilanteen ulkopuolelle. Neuvojen pitkäjänteistä työtä arvostettiin. Myös kurssien ilmapiiri koettiin hyväksi. Parannusehdotukset liittyvät käytännöllisen opetustavan kehittämiseen. Haastattelutuloksia analysoitaessa on kuitenkin otettava huomioon, että kriittisen palautteen antaminen on useimmille hyödynsaajille haastavaa. Myös ACESF-CA:n työntekijän läsnäolo haastattelutilanteessa on voinut vaikuttaa palautteen antamiseen.

5.5 Aviomiehen suhtautuminen ja tiedon jakaminen

Kysyttäessä aviomiehen asenteesta vaimon kouluttautumista kohtaan saatiin hyvin vaihtelevia vastauksia. Vastauksia kysymykseen saatiin kahdeksalta naiselta. Ainoastaan yksi haastateltavista kertoi miehen asenteen olleen kielteinen koulutuksen alussa. Haastateltava oli kuitenkin saanut miehensä muuttamaan mieltään kertomalla tälle tarkemmin koulutuksen sisällöstä. Toista ääripäätä edusti hyödynsaaja, jonka aviomies oli suhtautunut koulutukseen hyvin myönteisesti. Hän oli hoitanut lapsia kotona vaimon poissa ollessa ja maistellut uusia ruokia. Muiden hyödynsaajien puolisoiden asenne vaihteli passiivisuudesta tyytyväisyyteen. Kahden naisen puoliset eivät tienneet vaimonsa osallistuneen koulutukseen. Kaksi haastateltavaa mainitsi puolisonsa tukeneen koulutukseen osallistumista.

Aikaisemmasta hankeraportoinnista oli käynyt ilmi, että joidenkin naisten puolisoiden asenne koulutusta ja naisten työllistymistä kohtaan oli hyvin kielteinen (ACESF-CA 2014). Kyseisessä otannassa tällaisia tapauksia ei ollut, lukuun ottamatta hyödynsaajaa, jonka puolison asenne oli alussa epäileväinen. Hankkeen pilottivaiheen aikana kielteisesti asennoituvien miesten käsityksiin on pyritty vaikuttamaan erään hyödynsaajan hankkeen myönteiset puolet näkevän aviopuolison avulla. Opinnäytetyötutkimusta varten valitussa otannassa oli useita leskiä, naimattomia naisia sekä yksi eronnut nainen, mistä johtuen aviomiehen suhtautumisesta vaimon uuteen rooliin saatiin melko vähän tietoa. On otettava myös huomioon, että aihe on arkaluontoinen, eivätkä naiset välttämättä uskalla puhua avoimesti aviomiehensä suhtautumisesta. Fonchigongin (2005, 250) mukaan osa limbeläisten pienyrittäjien aviomiehistä epäili vaimojensa osallistuvan prostituutioon tai käyttävän yritystoimintaansa tekosyynä hylätäkseen perheensä.

Hankkeen kehitystavoitteisiin kuuluu sukupuolten välisen tasa-arvon ja naisen aseman edistäminen. Mies voi tuntea naisen roolin muuttumisen uhkana omalle auktoriteetilleen. Tämä voi aiheuttaa konflikteja perheen sisällä ja johtaa jopa naisen aseman heikkenemiseen. Kabeer (2005, 4715) toteaa tutkimuksessaan, että joissain tapauksissa naisten osallistuminen pienlainaryhmien toimintaan on jopa lisännyt väkivaltaa kotitalouden sisällä.

Hyödynsaajien tarkoituksena oli jakaa oppimaansa tietoa hankkeen hyötyjen maksimimiseksi. Tietoa kerättiin kymmeneltä naiselta. Viisi haastateltavaa oli jakanut oppimaansa tietoa perheensä parissa. Kolme vastaajaa oli jakanut tietoa tonttineissaan, naapurustossaan sekä ystäväpiirissään. Yksi hyödynsaajista kertoi jakaneensa ravitsemuksesta oppimaansa tietoa omassa kylässään.

Suurin osa haastateltavista oli jakanut tietoa yhdestä viiteen henkilölle. Kaksi hyödynsaajaa oli kertonut oppimastaan viidestä kymmenelle tuttavalleen. Yli 16:lle tietoaan oli jakanut kaksi henkilöä. Yhden naisen kautta tieto oli välittynyt 11–15 henkilölle. Yksi hyödynsaaja arvioi jakaneensa tietoa jopa 50 henkilölle. Tietoa on jaettu esimerkiksi kasvuongelmista kärsivien lasten äideille sekä yritystoiminnassa mukana oleville naapureille.

5.6 Tuen ja mentoroinnin merkitys

Yritysneuvontaan osallistuneilta naisilta kysyttiin myös, minkälaista tukea he ovat saaneet ja kuka heitä on tukenut. Yritystoiminnassaan vaikeuksia kohdanneilta kysyttiin lisäksi, minkälaista tukea he ovat jääneet kaipaamaan. Vastaajista kolmasosa kertoi jääneensä vaille minkäänlaista tukea. Kuusi yhdeksästä vastaajista kertoi saaneensa apua yritystoiminnan ylläpitämiseen, joko henkisellä tai taloudellisella tasolla tai molemmilla. Eniten yrittäjiä tukivat heidän perheensä. Aviomieheltä saatiin yleensä taloudellista tukea, yhdessä tapauksessa hyödynsaaja kertoi miehen myös rohkaisseensa häntä jatkamaan toimintaa. Lapset auttoivat yleensä ruoan valmistamisessa ja torimyynnissä. Muun perheen rooli oli sekä taloudellinen että henkinen. Yksi haastateltavista kertoi saaneensa tukea pelkästään uskonnolliselta yhteisöltään. Yksi hyödynsaaja kertoi perheen vanhimpana lapsena olevansa vastuussa nuorempien sisarustensa auttamisesta eikä odottanut tukea perheeltään.

Neljä viidestä haastateltavista mainitsi kaipaavansa nykyistä enemmän taloudellista tukea. Lisää taloudellista tukea kaivattiin seuraavista syistä: hyödynsaajalla ei ole tarpeeksi rahaa sijoittaa yrityksen laajentamiseen, kaikki rahat menevät perheen hyvinvointiin; sairauden takia hyödynsaajan taloudellinen asema on heikentynyt entisestään; jotta voitaisiin sijoittaa lisää toiminnan laajentamiseen. Yksi vastaajista kertoi kaivaneensa henkistä tukea. Kukaan haastateltavista ei maininnut saaneensa tukea tai apua

naapureilta tai ystäviltaan. Tämä vahvistaa sitä käsitystä, että kamerunilaisessa kulttuurissa tärkein sosiaalinen sekä taloudellinen turvaverkko on perhe.

Haastattelutuloksissa huomattavaa on se, että yritystoiminnassaan toisia paremmin menestyneet arvioivat kaikki saaneensa jonkinlaista tukea omassa yhteisössään. Tämä tukee Mayouxin (2000, 15) olettamusta siitä, että perheen tuella on merkitystä kotitalouden taloudellisen ja sosiaalisen aseman vahvistamisessa. Huonommin menestyneistä kolme viidestä ilmoitti jääneensä täysin vaille tukea. Yksi haastateltava, jonka toiminta oli keskeytynyt vakavan sairauden takia, antoi erityisen vahvan vaikutelman yksin jäämisestä, vaikka hän asui kotitaloudessa aikuisten lastensa kanssa. Yksi naisista oli Bamendasta Yaoundéen muuttanut, leskeksi jäänyt kolmen lapsen yksinhuoltajaäiti, joka kertoi, ettei hänen lähipiirissään ole ketään, joka häntä tukisi. Eräs hyödynsaajista oli taas jäänyt vaille puolisonsa tukea miehen lähdettyä ulkomaille. Lasten tekemään työhön on syytä kiinnittää erityistä huomiota, sillä se voi vaikuttaa kielteisesti heidän koulunkäyntiinsä sekä terveyteensä (Fonchigong 2005, 249). Tulokset aviomiehen tarjoamasta tuesta ovat samankaltaisia kuin Fonchigongin (2005, 250) tutkimustulokset Kamerunin Limbestä, missä kolmasosa kyselyyn osallistuneista naisista kertoi saavansa tukea aviomieheltään.

Myös asenteessa ja kokemuksissa mentorointiin ilmeni eroja ryhmien välillä. Molemmissa ryhmissä valtaosa haastateltavista arvioi mentoroinnin myönteiseksi ja yritystoimintaansa tukevaksi apuvälineeksi. Heikommin menestyneiden naisten ryhmässä kaksi naista jäi kuitenkin kaipaamaan enemmän yritystoimintaan liittyviä neuvoja. Toinen naisista tunsii mentoroinnin tarkoituksena olleen vain kaupankäynnin kontrolloinnin eikä tuntenut juuri saaneensa apua. Yksi muita paremmin menestyneistä naisista kuvaili mentorien tehtävää pelkäksi takaisinmaksun kontrolloimiseksi. Yrityksen alkutaipaleella hän ei ollut saanut tukea toimintaansa.

Loput haastateltavista antoivat hyvää palautetta mentoroinnista sekä sen merkityksestä yritystoiminnalleen. Vastausten perusteella naiset saivat mentoreilta hyviä neuvoja sekä apua kirjanpidon ylläpitämiseen. Neuvojat painottivat hyödynsaajille kirjanpidon tärkeyttä ja auttoivat kulujen hallinnassa sekä voittojen laskemisessa. Mentoroinnin myötä raaka-aineostokset osataan tehdä nyt kysynnän mukaan ja määrien mittaamisen myötä myyntiin valmistettavan ruoan hävikki on pienentynyt. Tämän lisäksi yhtä haastateltavaa oli avustettu lahjoittamalla hänelle laatikko rahoja varten. Eräs hyödynsaaja kuvaili

ACESF-CA:n työntekijöitä kuin omaksi perheekseen ja kiitteli siitä, että toimistolla saattoi käydä keskustelemassa ongelmistaan. Hän mainitsi vielä saaneensa mentoreilta voimaa ja rohkeutta yritystoiminnan jatkamiseen. Yksi hyödynsaajista arvioi neuvojen olleen niin arvokkaita, ettei yritystoiminta olisi onnistunut ilman niitä.

Kuten vastauksista käy ilmi, naisten kokemukset mentoroinnista olivat vaihtelevia. Mentorointiin tyytymättömät naiset olivat taloudellisesti vaikeassa tilanteessa olevia. He eivät tunteneet saavansa tukea myöskään muilta tahoilta. Muut naiset kertoivat mentoroinnin edistäneen yritystoimintaansa, osa piti sitä jopa yhtenä toiminnan edellytyksenä. Neuvojen tarjoama tuki on auttanut hyödynsaajia sisäistämään opetuksen aikana opitut tiedot. Mentorointi auttaa kestävien tulosten saavuttamisessa, sillä naisten edellytykset yritystoiminnassa menestymiseen vahvistuvat neuvonnan aikana.

5.7 Mikroluotto

Tarkastellaan lähemmin taloudellisen tuen vaikutusta yritystoimintaan. Neljä viidestä toiminnassaan paremmin menestyneestä naisesta mainitsi haastatteluissa, ettei yritystoiminta olisi ollut mahdollista samassa mittakaavassa ilman lainansaantimahdollisuutta. Kaksi naista kuvaili, että ilman taloudellista tukea he olisivat lopettaneet yritystoimintansa kokonaan. ACESF-CA:n avun arvioitiin tulleen juuri oikeaan aikaan. Yksi haastateltava arvioi onnistuvansa työssään ilman lainaakin, sillä hän on kyennyt perustamaan järjestyksessään toisen ravintolan omalla pääomallaan sen jälkeen, kun hänen ensimmäinen ravintolansa oli ryöstetty. Hän kertoi, että laina on kuitenkin parantanut hänen mahdollisuuksiaan selviytyä yritystoiminnassa kohtaamistaan vaikeuksista.

Kaksi viidestä haastateltavista on maksanut koko lainansa takaisin. Toiselle heistä on myönnetty toinen laina, jonka takaisinmaksun hän on aloittanut. Kyseistä hyödynsaajaa haastatellaan kuvassa 6. Kahdella naisella takaisinmaksu on häiriintynyt perheen sisäisten ongelmien vuoksi. Yksi hyödynsaajista ei ole vielä lopettanut takaisinmaksuaan, mutta hänellä ei ole myöskään ollut ongelmia maksujen kanssa.

KUVA 6. Thérèse Nkomidiolle on myönnetty jo toinen pienlaina (Ndzoubi, 2014)

Työssään heikommin menestyneiden naisten vastaukset lainan merkityksestä olivat vaihtelevampia. Yksi hyödynsaaja vastasi mikrolainan helpottaneen selviytymistä arjessa. Vaikeasta taloudellisesta tilanteestaan johtuen hyödynsaaja ei ole pystynyt sijoittamaan lainaansa yrityksen laajentamiseen eikä täten myöskään parantamaan perheensä taloudellista tilannetta. Kaksi vastaajaa mainitsi alkaneensa sijoittaa lainaa yrityksen laajentamiseen, mutta sairauden myötä sairaanhoitokulujen osuus menoista oli kasvanut huomattavasti ja vienyt mahdollisuuden yritystoiminnan rahoittamiseen. Toinen heistä oli tyytymätön taloudellisen avun määrään. Erään yritystoiminnassa kokemattomamman hyödynsaajan mukaan toiminnan aloittaminen tuli mahdolliseksi mikroluoton sekä koulutuksessa omaksuttujen tietojen yhteisvaikutuksesta. Yksi haastatelluista on kyennyt sijoittamaan lainarahaa yrityksensä laajentamiseen eikä hänellä omien sanojensa mukaan ole ollut ongelmia takaisinmaksun kanssa. ACESF-CA:n mukaan naista on kuitenkin ollut vaikea tavoittaa (Ndzoubi 2014). Ajoittain naisten antamat tiedot olivat ristiriidassa ACESF-CA:n antamien tietojen kanssa.

Yksikään kolmanteen ryhmään kuuluvista haastatelluista naisista ei ollut vielä maksanut lainansa kokonaisuudessaan takaisin. Takaisinmaksamiseen vaikuttivat sairastumiset, heikko myynti ja pääoman puute. ACESF-CA:n raportointia seuraamalla voidaan todeta, että kolmannen haastatteluryhmän hyödynsaajien takaisinmaksaminen on ollut toista ryhmää huomattavasti epäsäännöllisempää.

Toiminnassaan toisia paremmin menestyneiden naisten haastattelujen pohjalta voidaan yhtyä Visvanathanin ja Yoderin (47, 2011) huomioon siitä, että kehitysmaiden yrittäjiltä puuttuu nimenomaan pääomaa menestyvän yritystoiminnan luomiseksi. Fonchigongin (2005, 247) tutkimuksen mukaan myös Kamerunin Limbessä pienyrittäjät kärsivät perustamispuutteen puutteesta. Marttojen hankkeessa pienlainat on tarkoitettu nimenomaan yritystoiminnan aloittamiseen tai laajentamiseen eli esimerkiksi raaka-aineiden ja työvälineiden hankkimiseen.

Kolmannen ryhmän haastatelluista voidaankin todeta, että mikroluottojen vaikutukset köyhien taloudelliseen asemaan ovat positiivisia vain silloin, kun ne käytetään yritystoiminnan laajentamiseen. Herää kysymys, voiko mikrolaina täten auttaa kaikista köyhimpiä irtaantumaan köyhyyden kierteestä, jos heidän alkutulonsa eivät riitä perheen hyvinvoinnin tukemiseen? Kabeer (2005, 4711) on intialaisia pienlainaryhmiä tutkissaan huomannut, että taloudellinen vaikutus on usein suurempi niihin kotitalouksiin, jotka ovat köyhyysrajaa lähempänä kuin niihin, jotka ovat siitä kauempana eli kaikista köyhimpiin. Tutkimuksen mukaan on mahdollista, että kotitalouden on ennen pienlainan kaltaista riskinottoa kyettävä pitämään huolta perheen perustarpeista sekä vahvistamaan edellytyksiään selviytyä kotitaloutta kohtaavista kriiseistä (Kabeer 2005, 4715). Myös Marttaliitto toteaa hankkeen vuosiraportissa (2014, 5) seuraavalla tavalla: ”It has proved to be very vital that we pay extra attention to identifying the beneficiaries. Lessons have been learned from this process. The beneficiaries are not to be too wealthy (e.g. not to be able to take care of their business without training and mentoring) and yet not too vulnerable so that there is a guarantee that they are able to really benefit from this kind of intervention.” Heikommin yritystoiminnassa menestyneiden naisten keskuudessa vaarana on se, että he voivat joutua säästämään omista tai kotitaloutensa menoista entisestään kyetäkseen maksamaan lainansa takaisin (Mayoux 2000, 15).

5.8 Nykytilanne

Yksi hankkeen pitkäaikaisista tavoitteista on oman elämän hallitseminen, taloudellisen riippumattomuuden saavuttaminen ja naisen autonomian vahvistaminen. Alustavia vastauksia siihen, saavutettiinkö tämä tavoite saadaan naisten arvioista nykytilanteestaan. Kysymykseen vastasi kymmenen hyödynsaajaa.

Kolmasosa haastateltavista kuvaili, ettei heidän taloudellinen tilanteensa ole muuttunut koulutukseen osallistumisen myötä. Kuitenkin puolella vastaajista oli enemmän käyttörahaa ruokaan, kolmasosalla lasten koulutukseen ja kolme naista pystyy nyt tukemaan perheenjäseniään taloudellisesti tiukan paikan tullen. Kahdella vastaajalla oli enemmän rahaa perheen sairaanhoitokuluihin. Kaksi vastaajaa pystyi sijoittamaan enemmän rahaa tonttien toimintaan. Tulokset käyvät yhteen Fonchigongin (2005, 248) toteuttaman tutkimuksen kanssa, jossa todettiin, että toiminnasta saatavat tulot käytetään kotitalouden hyvinvoinnin kehittämiseen eli esimerkiksi lasten kouluttamiseen, vuokrien maksamiseen ja tonttien toimintaan. Tulokset todistavat, että naiset todella käyttävät huomattavan osan omista tuloistaan perheen hyvinvoinnin edistämiseen.

Vastauksia pitkäaikaisten tavoitteiden saavuttamisesta on lähes mahdotonta arvioida hankkeen aikana, sillä muutosten aikaansaaminen on erittäin hidasta. Joitakin suunta- viivoja voidaan kuitenkin hahmotella. Haastateltavista kaksi mainitsi tuntevansa olonsa itsenäisemmäksi aikaisempaan verrattuna. Heistä toiselle itsenäisyyden tunne oli taloudellisen aseman vahvistamista tärkeämpi tekijä, ja juuri tästä syystä hän olikin hakeutunut yrittäjäksi. Yksi naisista kertoi saavansa aikaisempaa enemmän arvostusta kotitaloudessaan sekä kertoi oma-aloitteisesti osallistuvansa päätöksentekoon miehensä rinnalla. Nämä tulokset käyvät yhteen bangladeshilaisten naisyrittäjien keskuudessa tehdyn tutkimuksen kanssa, jossa todetaan, että suurempien tulojen myötä naisia kunnioitettiin kotitaloudessa aikaisempaa enemmän (Fonchigong 2005, 250).

5.9 Miksi yritystoiminta ei menesty?

Haastatteluihin valittiin mukaan viisi naista, joiden taloudellisen tilanteen ei juuri nähdä kehittyneen parempaan suuntaan hankkeen aikana. Alkuperäisen suunnitelman mukaan tarkoituksena oli haastatella naisia, jotka olivat keskeyttäneet toimintansa. Todellisuus-

nessa hyödynsaajien elämäntilanteet kuitenkin muuttuvat nopeasti ja yrittäjyyttä jatketaan usein olosuhteiden pakosta, sairauksista ja muista vastoinkäymisistä huolimatta. Erityisen läheltä köyhyys koskettaa yksin kotitaloudesta vastuussa olevia naisia, joiden kotitaloudessa on kouluikäisiä lapsia.

Luvuissa 5.5 ja 5.6 mainitut yhteisön tuki, mentorointi sekä mikroluotto ovat osaltaan vaikuttaneet pienyrityksen menestymiseen. Huolimatta siitä, että suurin osa heikommin menestyneistä naisista arvioi saaneensa tukea lähipiiriltään, henkisen tuen puutteen psykologiset vaikutukset voivat olla merkittäviä. Naisen jäädessä yksin lastensa kanssa kotitalous ajautuu usein taloudelliseen ahdinkoon. Mikroluottojärjestelmän tarkoitus on tarjota vähäosaiselle kansanosalle edullista lainaa, jonka avulla he voivat esimerkiksi työllistää itsensä ja parantaa taloudellista asemaansa. Haastattelujen perusteella voidaan kuitenkin todeta, että mikroluottojen köyhyyttä vähentävä vaikutus on voimassa vain sen aikaa, kun pääomaa sijoitetaan yritystoimintaan ja sen laajentamiseen. Tapauksissa, joissa perheen köyhyys on niin akuuttia, että laina menee perustarpeiden tyydyttämiseen tai sairaanhoitokulujen maksamiseen, köyhyyttä vähentävä vaikutus seisahtuu. Lisäksi ryhmän naisia yhdistävät vaikeudet maksaa lainaa takaisin. ACESF-CA:n mukaan kyseisten naisten lainanmaksut ovat olleet epäsäännöllisiä (Ndzoubi 2014).

Yrittäjyysneuvonnassa naisia opetettiin hallitsemaan pienyritystensä taloutta. Hallinnoimisen tärkeä apuväline on kirjanpito kirja, jonka avulla yrittäjä pystyy seuraamaan menojaan ja tulojaan. Mentoroinnin aikana hyödynsaajille painotettiin kirjanpidon tärkeyttä. Jotkut hyödynsaajista pitivät kirjanpidon päivittämistä kuitenkin vaikeana tehtävänä. Haastatteluissa yksi naisista esimerkiksi mainitsi, ettei kirjanpidon päivittämiselle jää aikaa myyntityön ohessa. Yhteistä kolmannen haastatteluryhmän naisille onkin, että heillä on ollut vaikeuksia pitää kirjanpitoaan ajan tasalla. Tulojen ja menojen kirjaaminen auttaa työn ja raaka-aineiden hankkimisen suunnittelussa, joten on selvää, että kirjanpidon laiminlyömisestä vaikutukset ovat kielteisiä.

KUVA 7. Ada Sala Chouchou haastateltavana (Ndzoubi 2014)

Kyseisille naisille on yhteistä myös se, ettei heillä ole vakinaista yritystoimintaa. Tällä tarkoitetaan sitä, että heidän aktiviteettinsa vaihtelevat tai että he ovat mukana monessa eri toiminnassa. Lainan sijoittamisessa kannattavampaa on yhteen aktiviteettiin panostaminen. Usea haastatelluista naisista oli vaihtanut aktiviteettiaan. Syiksi annettiin esimerkiksi toiminnan tuottamattomuus (munkkien myymisestä siirryttiin fufun ja errun myyntiin) ja terveyshaitat (kalan savustaminen aiheutti silmäongelmia). Yksi hyödynsaajista osallistui myös joinakin vuodenaikoina maataloustöihin, joka keskeytti hänen myyntityönsä.

Toisinaan yritystoimintaa haittaavat ja hidastavat tekijät ovat yksinomaan ulkoisia. Yksi haastatelluista oli selkeästi sisäistänyt yrittäjyysneuvonnassa oppimansa asiat ja piti tärkeänä alustavan tutkimuksen tekemistä kentällä ennen yritystoiminnan suunnittelua ja aloittamista, esimerkiksi asiakassegmentit tunnistaakseen. Hänen yrityssuunnitelmansa muuttui kuitenkin hyödyttömäksi raaka-aineiden hintojen nousun myötä. Hän epäonnistui yrityksessään ja etsi uutta työtä. Nyt hän kuitenkin jatkaa yrittäjänä, mutta asiakkaiden löytäminen on ollut haastavaa. Kyseistä hyödynsaajaa haastatellaan kuvassa 7. Oma tai perheenjäsenen sairastuminen on myös vastoinkäyminen, johon hyödynsaaja

ei voi itse vaikuttaa. Sairastumisella on kauaskantoiset vaikutukset perheen taloudellisen tilanteeseen ja hyödynsaajan mahdollisuuteen maksaa lainaansa takaisin.

5.10 Avaimet menestyvään mikroyrittäjyyteen

ACESF-CA:n työntekijät valitsivat mukaan viisi naista, jotka ovat menestyneet yritys-toiminnassaan paremmin ja pitkäjänteisemmin kuin toiset. Yrittäjänaisia pyydettiin arvioimaan itse, miksi he olivat menestyneet toiminnassaan ja mitkä henkilökohtaiset ominaisuudet olivat edistäneet heidän onnistumistaan. Itsearviointiin, ACESF-CA:n työntekijöiden ja omien havaintojeni perusteella luvun 5.10 tarkoituksena on selventää, mitkä tekijät vaikuttivat naisten menestymiseen.

Itsearviointin tuloksena naisilta saatiin melko varovaisia vastauksia. Pyyntö arvioida omia vahvuuksia hämmensi heistä monia. Naisista kolme arvioi olevansa hyviä asiakaspalvelijoita. He uskoivat vuosien kokemuksen ja vakiintuneen asiakaskunnan vahvistaneen heidän mahdollisuuksiaan menestyä. Tuotteiden laatu arvioitiin myös tärkeäksi tekijäksi. Kaksi naisista toi esille aidon kiinnostuksen omaa työtä kohtaan. Koulutuksen aikana kalansavustamisen oppinut hyödynsaaja kertoi ilahtuneensa siitä miten helpolla ja mieluisalla tavalla hyvää ruokaa voi tehdä myyntiin. Hänestä tärkeää oli, että naiset saivat itse valita myyntiartikkelinsa. Toinen naisista oli jo ennen koulutukseen osallistumista työskennellyt ravintola-alalla ja hänen kiinnostuksensa ruoanlaittoa kohtaan näkyi esimerkiksi siinä, että hän oli osallistunut ACESF-CA:n ja Marttojen järjestämään kokkilpailuun. Henkilökohtaisiksi positiivisiksi ominaisuuksiksi hyödynsaajat luettelivat rohkeuden ja itseluottamuksen. ACESF-CA:lta tulevat arviot naisten myönteisistä ominaisuuksista kiteytyivät työteliäisyyteen, sitkeyteen ja dynaamisuuteen (Ndzoubi 2014). Naisten periksi antamattomuus näkyi esimerkiksi siinä, että huolimatta puutteellisen luku- ja kirjoitustaidon asettamista hidasteista hyödynsaajat ovat tehokkaasti sisäistäneet vastaanottamansa tiedon ja ovat pystyneet soveltamaan sitä käytäntöön. Huolimatta vaikeista kulku- tai sääolosuhteista myyntiä tehdään päivittäin. Yksi tärkeimmistä menestykseen vaikuttavista tekijöistä on kirjanpidon säännöllinen päivittäminen ja yrityksen talouden ymmärtäminen.

Tärkeäksi arvioitiin koulutuksen tuoma tieto yrityksen taloushallinnasta. Mentorointi on tukenut oppimisprosessia. Hyödynsaajat ovat kokeneet yritystoiminnassaan erityisen hyödyllisiksi talouden hallinnoimisen, määrien mittaamisen ja hävikin minimoimisen.

Osa haastatelluista on pyrkinyt soveltamaan myyntityössään myös ravitsemuskoulutuksessa oppimiaan tietoja, mutta niiden soveltaminen on ollut vaikeampaa. Terveellisemmät raaka-aineet maksavat enemmän ja terveellisyyteen panostaminen voi johtaa asiakkaiden menettämiseen. Eurooppalaisiin kuluttajiin verrattuna kamerunilaisten kulutustottumukset eivät ole yhtä eriytyneitä.

Yhteys edullisiin pienlainoihin on ollut monelle hyödynsaajalle avainelementti toiminnan jatkamiseen. Kuten luvussa 5.7 mainittiin, on tärkeää, että pienlainalla rahoitetaan nimenomaan yritystoimintaa. Yrityspääoman erillään pitäminen kotitalouden muista varoista on tärkeää, ja tämän faktan ymmärtäminen on auttanut joitakin yrittäjiä menestymään toisia paremmin. Sitoutuminen lainan maksamiseen on suorassa yhteydessä toiminnan kannattavuuteen. Myös muita hyödynsaajia paremmin menestyneiden naisten keskuudessa on henkilöitä, joiden jokapäiväinen elämä vaatii selviytymisstrategioiden suunnittelua. Erona toisiin hyödynsaajiin on se, että he suhtautuvat lainan maksamiseen vakavasti ja ymmärtävät vaikeinakin päivinä pitää yrityspääoman erillään. Osallistuminen tonttiinien toimintaan tukee perheiden taloudellista selviytymistä.

Huomiota tulee kiinnittää myös naisten asenteeseen. Yritystoiminnassaan menestyneiden naisten asenne oli huomattavan positiivinen. Kyseessä ei ole pelkästään taloudellisen aseman vahvistumisen tuoma myönteisyys vaan tapa, jolla naiset suhtautuvat elämään yleensä. Yksi naisista oli lopettanut toimintansa tyttären vakavan sairauden takia, jonka myötä perheen taloudellinen tilanne oli taantunut. Siitä huolimatta positiivisuus oli läsnä koko haastattelun ajan. Naiset hyväksyvät köyhyytensä, mutta eivät anna sen lamaannuttaa itseään ja tekevät kaikkensa tilanteen parantamiseksi. Toinen haastateltavista oli kohdannut elämässään todella paljon vastoinkäymisiä aina isänsä vakavasta sairastumisesta ryöstetyksi tulemiseen. Hänen halunsa olla itsenäinen oli kuitenkin niin vahva, että kaikista vaikeuksista huolimatta hän teki edelleen kovasti töitä unelmiensa saavuttamiseksi.

5.11 ACESF-CA:n rakenteiden vahvistaminen

Marttojen yhteistyö ACESF-CA:n kanssa on sujunut erinomaisesti. Hanke on vilkastuttanut ACESF-CA:n toimintaa myös alueilla, joilla toiminta ei aikaisemmin ole ollut aktiivista (Wandji 2014). Kiinnostus järjestön toimintaa kohtaan on lisääntynyt. Hank-

keen myötä muutettiin uuteen, tilavampaan toimistoon. Nyt työntekijöillä on käytössään skanneri sekä videoprojektori. Dokumentointi on aikaisempaa tehokkaampaa. Hankkeesta laaditaan puolivuosisiraportteja sekä muuta kirjallista materiaalia. Järjestö on lisännyt näkyvyyttään myös Internetissä sekä sosiaalisessa mediassa. (Ndzoubi 2014.) Internet-sivut ja Facebook-ryhmä on luotu ja ne pidetään ajan tasalla (Wandji 2014, 4). ACESF-CA toivoo, että projektin ensimmäisessä vaiheessa unohtuneet sosiaalimaksut lisättäisiin palkkoihin hankkeen toisessa vaiheessa (Wandji 2014).

6 KEHITTÄMISKOHTEET

Hyödynsaajien valitsemiseen tullaan kiinnittämään aikaisempaa enemmän huomiota, jotta hankkeen kautta voitaisiin vaikuttaa heikossa asemassa olevien naisten asemaan. Köyhydestä kertovat esimerkiksi saniteettitilojen ja ruoanlaittomahdollisuuksien puutteet. (Marttaliitto 2014, 3.) Vähävaraisimmissa perheissä ruoka valmistetaan avotulella. Kuten haastattelutulokset osoittavat, naisten motivaatiolla on suuri merkitys yritystoimintaan sekä lainanmaksuun. Valitsemistilanteessa hyödynsaajien sisäisen motivaation kartoittaminen on tärkeää.

Aikaisempaa hankeraportointia laadittaessa on huomioitu naisten alhainen koulutustaso ja sen tuomat haasteet. Oppimisvälineitä kehitetään edelleen myös luku- ja kirjoitustaidottomille naisille sopiviksi (Ndzoubi 2014). Opetuksen selkeys, visuaalisuus sekä käytännönläheisyys tukevat heikosti koulutettujen naisten oppimista. Yrityssuunnitelman laatimiseen vaadittavia kaavakkeita tullaan yksinkertaistamaan. Opetusta tullaan hankkeen seuraavassa vaiheessa koordinoimaan niin, että nopeammin asiat sisäistävät naiset voivat auttaa oppimisvaikeuksien kanssa kamppailevia kurssitovereitaan. Laajan tietomäärän vastaanottaminen lyhyessä ajassa on oppimisen kannalta riski etenkin matalasti koulutetuille henkilöille. Oppimisvaikeuksien kanssa kamppaileville naisille tullaan antamaan enemmän aikaa ja henkilökohtaista neuvontaa opetustilanteessa. (Wandji 2014.) Lukutaidottomien naisten kirjanpito-ongelmia tullaan helpottamaan tekemällä yhteistyötä koululaisten kanssa (Marttaliitto 2014, 3). Marouan alueen opetuskieleen liittyvät ongelmat tullaan ratkaisemaan jatkamalla yhteistyötä tulkkien kanssa. (ACESF-CA 2014.)

Vapaaehtoisten työntekijöiden suurta vaihtuvuutta pyritään pienentämään työkorvauksilla (Marttaliitto 2014, 4). Aviomiesten kielteiseen suhtautumiseen pyritään vaikuttamaan asiaan myönteisemmin suhtautuvien miesten avulla. Pilottivaiheen aikana tämä toimintatapa on havaittu tehokkaaksi. Myös neuvoja tullaan ohjeistamaan kyseisten tilanteiden varalta. (Wandji 2014.) Yhteistyö miesten kanssa on tärkeää hankkeen pitkäaikaisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

Pienrahoitusjärjestelmää kehitetään. Maksuhäiriöitä ovat aiheuttaneet yritystoiminnan lopettaminen, heikko myynti, edunsaajan tai perheenjäsenen sairastuminen sekä edunsaajan kuolema. (Ndzoubi 2014.) Osaa maksuhäiriöihin johtavista tekijöistä ei voida poistaa, mutta yritystoiminnan kannattavuuteen voidaan vaikuttaa opetusmetodeja, mentorointia ja pienrahoitusjärjestelmää kehittämällä. Projektin seuraavassa vaiheessa viikoittaisen maksun määrää on tarkoitus nostaa, jolloin kaikki lainat tulisi maksetuksi vuoden sisällä nykyisen kahden vuoden sijasta. Pilottivaihe on antanut viittauksia siitä, että naiset pystyvät maksamaan 1000 frangia viikossa aikaisemman 700 frangin sijaan. (Wandji 2014.)

Mikroluottojen helppo saatavuus on ollut tärkeä elementti Marttojen hankkeessa. Koulutus on ollut mukana tukemassa naisten voimaannuttamista. Kabeerin (2005, 4718) huomio mikroluottojärjestelmän sosiaalisia turvaverkkoja luovasta vaikutuksesta on syytä ottaa huomioon. Ryhmässä naiset luovat uusia ideoita, mahdollisuuksia ja sosiaalisia suhteita. Toisilta naisilta he oppivat asioita oman kokemuspäiriinsä ulkopuolelta ja toisaalta voivat samaistua samassa tilanteessa oleviin naisiin. Koulutustilanteessa syntyvän yhteisöllisyyden merkitys on suuri etenkin sellaisille naisille, joiden sosiaalinen tukiverkosto on harva. Kabeerin mukaan (2005, 4711) sosiaalisten muutosten aikaansaaminen on etenkin köyhille naisille helpompaa ryhmässä kuin yksilötasolla. Ryhmien kautta kanavoitujen pienlainojen saatavuus korreloi naisten päätätävällän kasvamisen kanssa. Vähemmistöryhmien, joihin myös vähäosaiset naiset kuuluvat, on kuitenkin vaikeampaa ottaa osaa kollektiivisten ryhmien toimintaan. Sen vuoksi heidän osallistumisensa tukeminen on tärkeää. (Kabeer 2005, 4711–4713.) Myöskään ACESF-CA:n merkitystä hyödynsaajien turvaverkkona ei pidä aliarvioida. Haastattelutuloksista voidaan todeta, että odotukset järjestöä kohtaan ovat olleet vaihtelevia. Osa naisista on mieltänyt järjestön tuen erittäin arvokkaaksi ja riittäväksi, kun taas osa on ollut tyytymättömiä saamaansa tukeen.

Haastatteluissa huomattiin, että henkilökohtaisten vahvuuksien arvioiminen oli naisille vaikeaa. Naisten itseluottamuksen tukeminen on tärkeää, sillä yritystoiminnassa paljon on kiinni yrittäjän asenteesta. Omien vahvuuksien tunnistaminen ja niiden hyödyntäminen auttavat pienyrittäjiä profiloitumaan markkinoilla. Hankkeen toisessa vaiheessa 450 nuorelle tytölle tullaan järjestämään kotitalouskerhoja, joissa voidaan keskustella ammatillisista kysymyksistä, tehdä opintokäyntejä ja opettaa nuoria naisten oikeuksista. Kotitalouskerhot tulevat vahvistamaan nuorten valmiuksia itsenäiseen elämään. (Marttaliitto 2014, 2.) Mayouxin (2000, 12) mukaan esimerkiksi pienlainaryhmien yhteisöllisyys parantaa naisten itseluottamusta, jonka myötä naisen rooli kotitalouden päätöksentekijänä vahvistuu.

7 POHDINTA

Hankkeen vaikutukset hyödynsaajiin ovat olleet moninaisia. Erityisen hyödyllisinä naiset ovat kokeneet ravitsemusneuvonnan, kirjanpitoon liittyvän opetuksen sekä edullisten mikroluottojen saatavuuden. Ndzoubin (2014) mukaan hankkeen suurin anti on muutoksen näkeminen naisten elämässä. Lisäksi kehitetyt opetusmateriaalit koetaan erittäin onnistuneiksi, sillä esimerkiksi ravitsemuspeli ja raaka-ainekalenteri soveltuvat käytettäväksi kaikilla alueilla (Wandji 2014).

Koulutukseen osallistumisen myötä elämäntavat ovat muuttuneet. Ravitsemuskoulutuksen myötä hygieniaolet ovat parantuneet kotona, aterioiden ravitsemuksellinen laatu on parantunut ja ruokailuajoista on tullut säännöllisempiä. Kamerunilaisten raaka-aineiden käyttö kurssiruokien valmistuksessa on lisännyt paikallisten raaka-aineiden arvostusta. Kenttätutkimuksen tuloksena syntynyt kalenteri paikallisten raaka-aineiden saatavuudesta on mahdollistanut ruokaostosten kulujen leikkaamisen. Yrittäjyysneuvontaan osallistuminen on tuonut hyödynsaajille lisää itsevarmuutta, vakauttanut taloudellista tilannetta ja parantanut valmiuksia hallita omia varoja sekä yritystoimintaa. Toimintakeinot hankkeen tavoitteiden saavuttamiseksi ovat olleet riittäviä, sillä projektin tulokset ovat odotettua positiivisempia (Ndzoubi 2014). Haastattelujen perusteella voidaan todeta, että hyödynsaajat arvioivat opetusmenetelmät oppimista tukevaksi ja ovat olleet niihin tyytyväisiä.

Hyödynsaajien terveyteen hankkeeseen osallistuminen on vaikuttanut hygienian, puhtaan juomaveden ja monipuolisemman ravinnon muodossa. Uusi tulonlähde, rahankäytön hallitseminen ja yritystoiminnan laajentaminen ovat vähentäneet köyhyyttä. Köyhyyden vähentymisestä kertoo lisäksi se, että useat naiset pystyvät nyt sijoittamaan tonttien toimintaan, joka luo heille taloudellista turvaa.

Myös sukupuolten välisestä tasa-arvosta ollaan nyt tietoisempia. Tulosten perusteella voidaan todeta, että osa naisista tunnistaa jo tässä vaiheessa arvostuksensa kasvaneen kotitalouden sisällä ja että heidän mielipiteensä otetaan päätöksenteossa entistä paremmin huomioon. Aikaisempien arviointihaastattelujen tuloksista käy ilmi, että tunne oman sekä perheen elämän hallinnasta on vahvistunut. Eräs hyödynsaaja oli esimerkiksi ymmärtänyt, ettei hän ole täysin riippuvainen miehensä taloudellisesta panoksesta, vaan että hän itsekin voi edistää perheensä hyvinvointia yritystoimintaa harjoittamalla (Wandji 2014, 17). Tulotason kasvamisella on lähes aina positiivinen vaikutus naisen asemaan perheessä ja yhteiskunnassa. Asenteiden muuttamiseksi tarvitaan kuitenkin hyvin pitkäjänteistä työtä eikä kaikkia hankkeen vaikutuksia voida arvioida projektin ensimmäisen vaiheen aikana. Vähäinkin muutos naisen asemassa on positiivinen asia (Ndzoubi 2014). Naisen autonomian vahvistamista tavoitellaan tulotasoa nostamalla. Myös taloudellisen aseman parantaminen vaatii pitkäjänteistä työtä sekä neuvojilta että hyödynsaajilta.

Opinnäytetyön tekeminen yhteistyössä Marttojen kanssa on ollut ainutlaatuinen ja unohtumaton kokemus. Viimeiset kaksi kuukautta eivät ole olleet pelkästään opinnot päättävän lopputyön puurtamista. Matka Yaoundéen poiki uusia ystäviä, kehitti kieli-taitoa ja tutustutti uuteen kulttuuriin. Ensimmäinen kosketus kehitysyhteistyöhön kentällä on ollut antoisa ja opettanut valtavan monia asioita. Opinnäytetyön aihe on ollut todella haastava etenkin siksi, ettei minulla ollut opintojen eikä käytännön tuomaa kokemusta kehitysmaatutkimuksesta. Samanaikaisesti aihe on ollut todella kiehtova. Hankkeen toisen vaiheen myötä kamerunilaisten hyödynsaajien joukko nousee sadoista reiluun tuhanteen. Voin olla varma, että olen tehnyt työtä, jolla on merkitystä.

Yhteistyö Marttojen ja ACESF-CA:n kanssa sujui hyvin. Kuvassa 5 on ACESF-CA:n vapaaehtoistyöntekijät Edith ja Christine. Kielimuurista huolimatta haastattelujen

avulla saatiin koottua kompakti tietopaketti hyödynsaajien ajatuksista, toiveista ja tarpeista. Aikataulu Suomessa tulosten analysoimiselle ja opinnäytetyön viimeistelylle oli äärimmäisen tiukka, mutta lopputulos on maallikolta onnistunut.

Kamerun on kulkenut mukani myös Suomeen palattuani. Kotikunnassani Ristijärvellä järjestettiin paikallisten Marttojen kanssa kekrilounas, jolla tarjottiin suomalais-kamerunilaista ruokaa. Osa lounaan tuotosta lahjoitettiin Köyhien naisten oikeus omiin tuloihin ja ruokaturvaan -hankkeelle. Marraskuussa 2014 tulen vielä esittelemään opinnäytetyötäni Marttojen koulutuspäivillä Helsingissä.

**KUVA 8. (vas.) Edith, Milla ja Christine ACESF-CA:n toimistolla Yaoundéssa
(Suutari, 2014)**

LÄHTEET

Annual development cooperation report and the report on the use of discretionary government support. Marttaliitto 2014. Pdf-dokumentti. Ei julkisesti saatavilla.

CSO Project support application. Continuation project. Marttaliitto 2014. Pdf-dokumentti. Ei julkisesti saatavilla.

Ebauche du plan d'action triennal 2015–2017. ACESF-CA 2014. Word-dokumentti. Ei julkisesti saatavilla.

Evaluation of the Service Centre of Development Cooperation in Finland (KEPA). 2005. Ministry for Foreign Affairs of Finland. Pdf-dokumentti. Saatavilla www.formin.finland.fi.

Fonchigong, Charles C. 2005. Negotiating livelihoods beyond Beijing: the burden of women food vendors in the informal economy of Limbe, Cameroon. *International Social Science Journal*. Volume 57. Issue 184. 243–253.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Kabeer, Naila 2005. Is Microfinance a 'Magic Bullet' for Women's Empowerment? Analysis of Findings from South Asia. *Economic and Political Weekly* 29.10.2005, 4709–4718.

Kananen, Jorma 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Tähtijulkaisut.

Kekäläinen Annu, Roos, Jonna 2007. Päivätasaajan valo ja varjot. Afrikkalaisen nais-ten vahvuus ja taakka. *Väestötietosarja* 15.

Koskelainen, Liisa 1999. Marttaa ja vähän Mariaakin. Marttajärjestön toiminta ja aatteellinen tausta talvisodan päivästä nykyaikaan. Otava: Helsinki.

Maffengang, Lea 2013. Tontines: The informal financial sector in Cameroon. Artikkel. <http://www.faiobserver.com/region/africa/tontines-informal-financial-sector-and-sustainable-development-cameroon/> Päivitetty 16.1.2013. Luettu 24.7.2014.

Marttajärjestö on monessa mukana. Marttaliitto 2014. Ww-dokumentti. <http://www.martat.fi/info/jarjesto/>. Ei päivitystietoja. Luettu 9.7.2014.

Marttaliiton strategia 2012–2016. Marttaliitto 2011. Pdf-dokumentti. Saatavilla www.martat.fi.

Marttaperinne. Marttaliitto 2014. Ww-dokumentti. <http://www.marttaperinne.fi/>. Ei päivitystietoja. Luettu 9.7.2014.

Mattila, Päivi, Seppänen, Maaria, Vainio-Mattila, Arja & Vuola, Elina 2009. Kehityksen sukupuoli, sukupuolen kehitys. Teoksessa Lankinen, Juhani, Lanki, Jari & Kervinen, Anna (toim.) Kehityskaatutkimus. Johdatus perusteisiin. Gaudeamus: Helsinki. 233–255.

Mayoux, Linda 2000. Micro-finance and the empowerment of women. A review of the key issues. International Labour Organization.

Ndzoubi, Christine 2014. Henkilökohtainen tiedonanto 29.9.2014. Toimistoassistentti. ACESF-CA.

Project plan for years 2012–2014. Marttaliitto 2011. Word-dokumentti. Ei julkisesti saatavilla.

Promises and challenges of the informal food sector in developing countries. 2007. Food and Agriculture Organisation of the United Nations. Pdf-dokumentti. Saatavilla www.fao.org.

Salonen, Marjahelena 2013. Kattilamatka Kameruniin. Ruokaturvaa ja reseptejä.

Seppänen, Maaria 2009. Kaupunkien uhkat ja mahdollisuudet. Teoksessa Koponen, Juhani, Lanki, Jari & Kervinen, Anna. (toim.) Kehityskaatutkimus. Johdatus perusteisiin. Helsinki: Gaudeamus. 207–230.

The informal food sector. Municipal support policies for operators. 2003. Food and Agriculture Organisation of the United Nations. Pdf-dokumentti. Saatavilla www.fao.org.

Tuomi, Jouni, Sarajärvi, Anneli 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Vantaa: Tammi.

United Nations 1996. ”Fourth World Conference on Women. Beijing, China 4–15 September 1995”, Platform for Action and Beijing Declaration. New York: United Nations.

UN Women 2013. Cameroon elections catapult women, more than doubling their representation in the National Assembly. Www-dokumentti. <http://www.unwomen.org/en/news/stories/2013/10/cameroon-elections-catapult-women> Päivitetty 25.10.2013. Luettu 29.7.2014.

UN Women 2014. Women in politics 2014. Pdf-dokumentti. Saatavilla www.unwomen.org.

Vesterbacka, Kirsi 2014. Kehitysyhteistyötä Afrikassa. Marttaperinne. Www-dokumentti. <http://www.marttaperinne.fi/aikajana/1980/kehitysyhteistyota-afikassa/> Ei päivitystietoja. Luettu 9.7.2014

Visvanathan, Nalini, Yoder, Karla 2011. Women and Microcredit: a critical introduction. Teoksessa Visvanathan, Nalini, Duggan, Lynn, Wieggersma, Nan & Nisonoff, Laurie. (toim.) The Women, Gender and Development Reader. London: Zed Books. 47 – 54

Wandji, Marie-Louise 2014. Henkilökohtainen tiedonanto 13.10.2014. Puheenjohtaja. ACESF-CA.

Wandji, Marie-Louise 2014. Rapport narratif d'avancement du projet. Période: 1er janvier–30 juin 2014. Pdf-dokumentti. Ei julkisesti saatavilla.

Max Peberdyn kolme universaalia evaluaatiokysymystä

(Max Peberdyn kolme universaalia kysymystä evaluaatiosta)

Teimmekö mitä sanoimme tekevämme?

Mitä odotitte projektilta?

Ovatko tulokset odotettua parempia vai huonompia?

Mitä saavutitte tavoitteisiin nähden?

Saimmeko aikaan muutoksen?

Minkälaisia muutoksia olette havainneet edunsaajien elämässä?

Onko projekti parantanut köyhien naisten ja heidän perheidensä terveyttä?

Onko projekti vähentänyt edunsaajien köyhyyttä?

Onko projekti edistänyt sukupuolten välistä tasa-arvoa ja naisen autonomian edistämistä?

Kuinka ACESF-CA:n työ on parantunut tai muuttunut projektin aikana?

Teimmekö asiat hyvin?

Ovatko toimintakeinot olleet riittäviä tavoitteiden saavuttamiseen?

Edunsaajien palaute?

Projektin tärkeimmät saavutukset?

Projektin aikana ilmenneet ongelmat?

Mitä tekisitte eri tavoin tulevaisuudessa? Mistä olette ottaneet opiksi?

→ Joidenkin miesten haluttomuus tukea vaimojensa osallistumista kursseille

→ Koulutustasojen vaihtelevuus, josta johtuen tulkin käyttö oli välillä välttämätöntä

Mitä olisitte toivoneet ACESF-CA:n / Marttojen tehneen toisella tavalla?

RAVITSEMUUSKOULUTUKSEEN OSALLISTUNEET

Edunsaajan profiili: demografiset tekijät

(Nimi, ikä, siviilisääty, koulutustaso, lasten määrä, kotitalouden pää)

Mitä opitte ravitsemuksesta?

Minkälainen oli taloudellinen asemanne ennen koulutukseen osallistumista? Minkälainen asemanne oli perheessä ennen koulutukseen osallistumista?

Verrattuna aikaisempaan, onko taloudellinen asemanne muuttunut? / asemanne perheessä?

Perheen ja lasten ravitsemus ennen ja jälkeen. Käytännön esimerkkejä.

Mikä oli aviomiehenne asenne koulutukseen osallistumista kohtaan?

Jos negatiivinen, aiheuttiko koulutukseen osallistuminen konflikteja teidän ja aviomiehenne välillä?

Kuinka olette vakuuttanut miehenne koulutuksen tärkeydestä?

Mitkä olivat teille tehokkaimpia oppimistapoja koulutuksen aikana?

Onko koulutuksesta jäänyt mieleen jotain erityisen hauskaa / mieleenpainuvaa / tärkeää?

Oliko teillä ongelmia seurata opetusta kielen / lukutaidottomuuden / suuren luokkoon jne takia?

Parannusehdotuksia, mitä jäit kaipaamaan koulutuksessa?

Oletteko jakaneet oppimaanne tietoa?

Kenelle? Aviomiehellenne? Lapsillenne? Ystävillemme? Uskonnollisen yhteisönne jäsenille? Kulttuurillisen yhteisönne jäsenille?

Kuinka monelle henkilölle (arvio)?

Haitteko yrittäjyysneuvontaan?

Miksi ette?

YRITTÄJYYSNEUVONTAAN OSALLISTUNEET (toimintaa edelleen)

Edunsaajan profiili: demografiset tekijät

(Nimi, ikä, siviilisääty, koulutustaso, lasten määrä, kotitalouden pää)

Yrityssuunnitelma

Kertokaa hieman teidän ja perheenne taloudellisesta tilanteesta ennen ravitsemus- ja yrittäjyyskoulutukseen osallistumista.

Olitteko töissä vai kotona? Kuka kotitaloudessanne ansaitsi elannon?

Mitä teette nykyisin?

Ravitsemuskoulutus

Mitä opitte ravitsemuksesta?

Perheen ja lasten ravitsemus ennen ja jälkeen. Käytännön esimerkkejä.

Mitkä olivat teille tehokkaimpia oppimistapoja koulutuksen aikana?

Onko koulutuksesta jäänyt mieleen jotain erityisen hauskaa / mieleenpainuvaa / tärkeää?

Oliko teillä ongelmia seurata opetusta kielen / lukutaidottomuuden / suuren luokkoon jne takia?

Parannusehdotuksia, mitä jäit kaipaamaan koulutuksessa?

Yrittäjyysneuvonta

Mitä opitte yrittäjyydestä? Mitkä olivat teille tärkeimpiä teemoja?

Mitkä olivat teille tehokkaimpia oppimistapoja koulutuksen aikana?

Onko koulutuksesta jäänyt mieleen jotain erityisen hauskaa / mieleenpainuvaa / tärkeää?

Oliko teillä ongelmia seurata opetusta kielen / lukutaidottomuuden / suuren luokkoon jne takia?

Parannusehdotuksia, mitä jäit kaipaamaan koulutuksessa?

Oletteko jakaneet oppimaanne tietoa?

Kenelle? Aviomiehellenne? Lapsillenne? Ystävillemme? Uskonnollisen yhteisönne jäsenille? Kulttuurillisen yhteisönne jäsenille?

Yritystoiminta

Mitkä tekijät ovat johtaneet yritystoiminnan onnistumiseen?

Mitkä yrittäjyysneuvonnassa / ravitsemuskoulutuksessa oppimanne tiedot ovat olleet tärkeitä yrityksenne menestymisen kannalta?

Mikä vaikutus pienlainan saamisella on ollut yritystoiminnalle? Onko sen saaminen ollut yritystoiminnan aloittamisen kannalta välttämätöntä?

Miten pienlainan takaisinmaksaminen onnistui?

Mikä merkitys mentoroinnilla oli yrityksen alkutaipaleella? Mikä oli erityisen hyvää?

Mitä olisitte toivoneet enemmän?

Mikä on aviopuolisonne suhtautuminen työhönne? Minkälainen vaikutus hänen asenteellaan on ollut teihin?

Tukiko aviomiehenne / lapsenne / ystävänne jne. teitä yrittäjyydessä? Minkälaista tukea olette saaneet?

Onko taloudellinen tilanteenne parantunut? Kertokaa käytännön esimerkkejä.

Kuinka omien tulojen ansaitseminen on vaikuttanut asemaan perheessä / yhteiskunnassa?

YRITTÄJYYSNEUVONTAAN OSALLISTUNEET (yrittöystoiminta loppunut)

Edunsaajan profiili: demografiset tekijät

(Nimi, ikä, siviilisääty, koulutustaso, lasten määrä, kotitalouden pää)

Yrityssuunnitelma

Kertokaa hieman teidän ja perheenne taloudellisesta tilanteesta ennen ravitsemus- ja yrittäjyyskoulutukseen osallistumista.

Olitteko töissä vai kotona? Kuka kotitaloudessanne ansaitsi elannon?

Ravitsemuskoulutus

Mitä opitte ravitsemuksesta?

Perheen ja lasten ravitsemus ennen ja jälkeen. Käytännön esimerkkejä.

Mitä opitte kotitalouden työnjaosta ja naisten oikeuksista kursseilla?

Oliko tieto mielestänne tärkeää / käytännöllistä?

Mitkä olivat teille tehokkaimpia oppimistapoja koulutuksen aikana?

Onko koulutuksesta jäänyt mieleen jotain erityisen hauskaa / mieleenpainuvaa / tärkeää?

Oliko teillä ongelmia seurata opetusta kielen / lukutaidottomuuden / suuren luokkaan jne. takia?

Parannusehdotuksia, mitä jäit kaipaamaan koulutuksessa?

Oliko ravitsemuskoulutuksessa oppimallanne tiedolla hyötyä yrityksen pyörittämisessä? Minkälaista?

Yrittäjyysneuvonta

Mitä opitte yrittäjyydestä? Mitkä olivat teille tärkeimpiä teemoja?

Mitkä olivat teille tehokkaimpia oppimistapoja koulutuksen aikana?

Onko koulutuksesta jäänyt mieleen jotain erityisen hauskaa / mieleenpainuvaa / tärkeää?

Oliko teillä ongelmia seurata opetusta kielen / lukutaidottomuuden / suuren luokkoon jne. takia?

Parannusehdotuksia, mitä jäit kaipaamaan koulutuksessa?

Oletteko jakaneet oppimaanne tietoa?

Kenelle? Aviomiehellenne? Lapsillenne? Ystävillemme? Uskonnollisen yhteisönne jäsenille? Kulttuurillisen yhteisönne jäsenille?

Mitkä olivat pääsyitä yritystoiminnan lopettamiselle? Minkälainen yritys teillä oli?

Aiotteko / haluaisitteko jatkaa toimintaa?

Tukiko aviomiehenne / lapsenne / ystävämme jne. teitä yrittäjyydessä?

Minkälaista tukea olisitte tarvinneet, jotta olisitte vaikeuksista huolimatta pystyneet jatkamaan toimintaanne? Sosiaalista, taloudellista, jne.?

Miten pienlainan takaisinmaksaminen onnistui?

Onko yritystoiminnan lopettaminen vaikuttanut teidän ja perheenne sosiaaliseen / taloudelliseen tilanteeseen?

Définition du métier de Conseiller en économie sociale et familiale

Le(la) Conseiller(ère) en Economie Sociale et Familiale (CESF) aide les familles, les individus et les groupes à résoudre leurs problèmes de vie quotidienne par l'information, le conseil technique et l'organisation de formations. Le(la) CESF conseille les personnes afin de leur éviter le gaspillage, les aider à faire le meilleur choix en fonction de leurs besoins, de leurs goûts et de leurs désirs en connaissance de cause dans tous les domaines de la vie quotidienne (alimentation, santé, logement, équipement, habillement, environnement, budget, consommation, loisirs, vie sociale, etc.). L'objectif des interventions du (de la) conseiller(ère) en Economie Sociale et Familiale est d'éviter l'exclusion sociale des familles.

Association des Conseillers en Economie sociale et Familiale du Cameroun

Pour être membre d'ACESF-CA

	Droits d'adhésion	Cotisations annuelles
Personne physique	1 000 F CFA	2 500 F CFA
Personne morale (groupe, association GIC, ONG, entreprise...)	10 000 F CFA	25 000 F CFA

ACESF-CA

Récépissé de déclaration d'association
N°00170/RDA/J06/BAPP du 5 mai 1992
BP 25 195 Yaoundé-Messa
Tél. : + 237 99 99 41 19
Email : acesfca@yahoo.fr
Site Internet : www.acesfca.org

Siège social sis enceinte Meumi Hôtel (quartier Nkol Eton)

Une association professionnelle au service du
développement

L'A.C.E.S.F - CA

est l'Association des Conseillers en Economie Sociale et Familiale du Cameroun. C'est une organisation professionnelle, apolitique, à but non lucratif, créée le 5 mai 1992. Elle regroupe les lauréats de la filière ESF de tout niveau (CAM, CAP, Probatoire de BT, BTS, Licence, Maîtrise...)

Elle s'est donnée pour objectifs de :

- promouvoir l'économie sociale et familiale ;
- concourir au perfectionnement de ses membres ;
- contribuer au bien-être des individus et des familles notamment des pauvres et vulnérables.

Elle comprend :

- une Assemblée Générale constituée de 271 adhérents ;
- un Conseil d'Administration composé de cinq membres ;
- six antennes régionales placées sous la responsabilité de Délégués ;
- des points focaux qui assurent la liaison et le relais des activités ;
- des commissions ou groupes de travail qui étudient, réfléchissent et font de la recherche sur des sujets spécifiques.

Nos méthodes d'intervention :

- la sensibilisation ;
- l'information ;
- la formation ;
- la recherche-action ;
- l'appui-conseil ;
- la mise en relation ;
- le développement des supports éducatifs.

Nos bénéficiaires :

- directs : les professionnelles d'ESF ;
- indirects : les individus, les groupes et les familles.

Nos partenaires :

- l'Association finlandaise d'économie familiale (Martat) ;
- la Fédération Internationale d'Economie Familiale (FIEF) ;
- la Conférence Africaine de la FIEF ;
- le Lycée Jeanne d'Arc de Rennes en France ;
- les Cégeps Edouard-Montpetit et Trois Rivières au Canada ;
- le CETI Benigna d'Etoudi ;
- le Club des Jeunes Aveugles Réhabilités du Cameroun (CJARC) ;
- l'Association Angalé pour le commerce équitable au Canada ;
- l'Association Générale des Intervenants Rebraités (AGIR) en France ;
- l'Association Canadienne d'Economie Familiale (ACEF) ;
- le Service d'Assistance Canadienne aux Organismes (SACO) ;
- l'Administration Publique (MINESEC, MINJEUN, MINPROFF, MINAS, MINETPOP...).

Nos réalisations

L'ACESF-CA a mis en œuvre six projets :

- **Le projet Accès des femmes pauvres au pouvoir d'achat et à la sécurité alimentaire au Cameroun, 2012-2014.**

Mis en œuvre dans les régions de Bamenda, Yaoundé et Maroua avec le soutien de l'Association finlandaise d'économie familiale (Martat), le projet vise deux objectifs : (i) améliorer la santé des femmes démunies et de leurs familles, à travers le renforcement de leurs connaissances et aptitudes aux bonnes pratiques en nutrition ; (ii) permettre aux femmes démunies de prendre leur destin en main de manière proactive et d'améliorer leurs revenus par l'auto-emploi.

- **Projet Apprendre à entreprendre, 2006-2012.**

Le projet vise à favoriser l'insertion socioéconomique des jeunes en développant au profit du système scolaire camerounais un programme de formation pilote en entrepreneuriat par : (i) la formation des enseignants aux concepts de base de l'entrepreneuriat ; (ii) le développement d'un module en entrepreneuriat incluant des outils et guides didactiques au profit des filières IH/ESF ; (iii) la promotion de l'accès à l'emploi au sein de la filière en axant la formation sur l'acquisition d'attitudes ou de comportements de créativité, d'autonomie et de prise d'initiatives qui sont essentielles à la réussite dans la vie professionnelle. Le projet a été exécuté dans un partenariat tripartite CETI Benigna d'Etoudi, Collège Edouard-Montpetit/Cégep de Trois-Rivières du Canada et ACESF-CA.

- **Projet d'appui à l'intégration du genre dans l'enseignement de l'économie sociale et familiale au Cameroun, 2004-2006.**

L'association a développé trois principales activités dans le cadre du projet : (i) analyse genre sensible des manuels pédagogiques d'économie sociale et familiale avec des propositions d'aspects genre à y intégrer ; (ii) renforcement des capacités des membres de l'ACESF-CA, des enseignants/tes et des inspecteurs/trices pédagogiques en matière d'approche genre ; (iii) Plaidoyer auprès des autorités éducatives en vue de l'intégration effective de l'aspect genre dans les manuels scolaires. Le projet a été mené avec le soutien du Fonds Genre et Développement (GeD) du Bureau d'Appui à la Coopération Canadienne (BACC).

- **Projet Vacances Détentes Loisirs (VDL), 2002 – 2004.**

Le projet visait à occuper les enfants de huit à seize ans, pendant les vacances scolaires par des activités ludiques et éducatives. A travers des travaux pratiques artisanaux et artistiques, le projet a amené les enfants à découvrir et développer leurs potentialités cachées.

- **Projet de vulgarisation du petit déjeuner amélioré pour enfants en âge scolaire (VPDA), 2001-2005.**

Mené en partenariat avec l'entreprise Nestlé-Cameroun, le projet avait pour but de contribuer à la diminution du taux de malnutrition chez les bénéficiaires. Un guide présentant quatorze petits déjeuners-types confectionnés à partir des denrées locales a été vulgarisé dans les écoles primaires et auprès des familles.

- **Projet d'initiation à l'autoemploi en économie sociale et familiale, 1997-2006.**

L'objectif global du projet était de faciliter l'insertion professionnelle des jeunes diplômés ESF comme travailleurs autonomes. Pour ce faire, l'ACESF-CA a effectué une enquête d'identification des besoins de perfectionnement en auto emploi en 1997 dans 14 villes auprès de 224 diplômés ESF. Dix sessions de formation ont réuni 146 membres dans les six antennes régionales en 1998. Un fonds de microcrédit rotatif a été mis sur pied pour appuyer les projets des jeunes diplômés ESF en 1999. Les expériences acquises ont été capitalisées dans un guide pédagogique produit en 2002 et vulgarisé auprès des partenaires de la formation professionnelle. Les leçons apprises ont permis de formuler le projet Apprendre à entreprendre qui a démarré en 2006.